

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

**Közösségi
és családi
folyóirat**

**X. évf. 6. szám
1999. december
90,- Ft**

*A betlehemi csillag
vonzásában*

*A karácsony
igazi csodáiról*

*Az érzelmek
a lélek tanítói*

*Interjú
Richard Rohrral
és
Sebastian Murkennel*

Félelem a félelemtől

*A tékozló lány
története*

*Barcza Barna
emlékezete*

Környezetvédelem

Akit a Csillag jelez

(Mt 2, 12–16)

Egyesek szerint ez az elbeszélés a valóságot tükrözi, mégpedig szó szerint: valóban létezett a „betlehemi csillag” (konkrétan a Halley-üstökös, a Jupiter és a Saturnus együttállása a Halak jegyében, háromszori megjelenése Kr. e. 7-ben: május 29-én, október 3-án és december 4-én), valóban léteztek a napkeleti bölcsek, s el is mentek Jeruzsálembe, illetve Betlehembe (októberben indulhattak el keletről, és decemberben érkezhettek meg), valóban aranyat, tömjént és mirhát vittek magukkal stb.

Mások szerint tanító célzatú történetről, „legendáról” van szó, szimbolikus elbeszélésről, amely az egyik felfogás szerint a tények kifejezése a szimbólumok nyelvén (azaz: Jézus a Messiás, Isten Fia, az egész világ ura, akit saját népe elvet, üldöz, de a bölcsek által jelképezett „pogány” világ hódol előtte), egy másik felfogás szerint Jézusnak a tényekkel ellenkező felmagasztalása messiássá, istenné, holott ő „csak” ember és próféta volt.

Feltehetően azoknak van igazuk, akik úgy vélik, hogy a két felfogás valamiképpen együtt igaz, azaz: vannak benne történeti elemek és vannak benne szimbolikus elemek, és attól, hogy a legenda fölhasználja a történeti mozzanatokat, még nem válik történeti beszámolóvá, megfordítva pedig, a történeti mozzanatokat nem kell kétségbe vonni azért, mivel az elbeszélés egészében véve legenda; a legenda nem lebeg légüres térben, a történet és a legenda áthatja egymást, ezért a mondani-valóra kell odafigyelni, és nem a legenda történeti értékét kell kutatni.

De most még csak **nem** is az elbeszélés **eredeti** mondanivalóját keresem, **hanem** egyfajta **időtlen** érvényű **szimbolikaként** fogom fel és mint ilyennek az üzenetét próbálom megfejteni. Következésképp hát 15+1 tétel az elbeszélés igazi, bár rangrejtett főszereplőjére — vagy talán nem is csupán rá vonatkozóan...

1. Annak eljövetele, megérkezése, akit a Csillag jelez, **messziről fölismerhető**. — „Messziről”: a napkeleti bölcsek térben és időben távol voltak még az eseménytől, amikor tudomást szereztek róla (2. v.). „Fölismerhető”: ha nem is közvetlenül, de legalábbis kikövetkeztethetően, mégpedig bizonyos természetes jelenségekből (vö. „fényes csillag”, bolygóegyüttállás), amelyek valahogy mégsem egészen természetesek (= magától értetődők, gyakoriak, hétköznapiak); nem természetfölöttiek, csodások, de mégis különösek. „Fölismerhető, kikövetkeztethető”: ez azt is jelenti, nem szükségképpen a fölismerése, de megvan rá lehetőség.

2. Annak eljövetele, akit a Csillag jelez, **csak hozzáértők számára** ismerhető föl. — Egész Babilonban csak néhány csillagász jött rá arra, miről is van szó (1–2. v.). Az egyszerű ember csak föl néz (ha föl néz), és az egyszerű csillagos eget látja; föl se tűnik neki egy különös csillag; ha mégis, nem tulajdonít neki különösebb jelentőséget; ha mégis, nem tudja, miben áll az; a kisgyerek Jézusban csak egy kisgyereket lát a sok közül, a felnőtt Jézusban csak egy rabbit (tanítót) a sok közül. Sokan hangoztatják, hogy amit Jézus elmondott, azt már mind elmondta előtte valaki, sőt meg is csinálta, amit ő megcsinált (például Szókratész).

3. Annak eljövetele, akit a Csillag jelez, **csak előzetes tanulmányok/ismeretek birtokában** ismerhető föl. — A napkeleti csillagászok korábban sokat tanultak már, mielőtt rájöttek a „fényes csillag” jelentésére (vö. 2. v.). E harmadik tétel valószínűleg minden körülmények között igaz marad, de ne szűkítsük a dolgot a szoros értelemben vett tanulásra, a szükséges ismeretekre nyilván más módon is szert lehet tenni, például élettapasztalat révén. Ami viszont elengedhetetlen: a gondolkodni tudás, a gondolkodni akarás és a **tényleges gondolkodás** (enélkül az élettapasztalatok sem érnek fabatkát sem): a szimpátia, az

„ösztönös megérzés” vagy a látások alapján levont következtetés nem vezet el ahhoz, akit a Csillag jelez.

4. Aki meg akarja találni azt, akit a Csillag jelez, annak **kockázatos, fáradtságos és veszedelmes** útra kell vállalkoznia. — A napkeleti bölcsek számára semmi biztosíték nem volt, hogy célhoz érnek (vö. 2–9. v.). A sivatagi utazás tevéhaton, nappali hőségben, éjjeli fagyban, hiányok és viszontagságok között igencsak megerőltető, valamint veszélyes, sőt életveszélyes dolog (pl. homokvihár, rablók, úttévesztés, éh- és szomjhalál). — Aki nem akarja vállalni a kockázatos, bizonytalan kimenetelű utat, amely ki tudja, hol és miben végződik, aki nem akarja vállalni az embert próbáló fáradtságot és nélkülözéseket, és aki irtózik a veszedelmektől, harcoltól, küzdelmektől, az jobban teszi, ha eleve otthon marad, hiszen így sem, úgy sem jut el ahhoz, akit a Csillag jelez (vö. Lk 14,28–30. 31–32).

5. Annak, akit a Csillag jelez, már születése (eljövetele, megjelenése) is **rémületbe ejti a Hatalom birtokosait**. — Heródes, a főpapok és az írástudók már a hír hallatára megrémültek (3. v.; Heródes biztosan, a főpapok szinte biztosan, az írástudók valószínűleg). Nem csoda. A hatalom megszallottjait mi nyugtalaníthatná jobban és ejthetné jobban kétségbe, mint egy másik, netán még erősebb hatalom feltűnésének híre? Különösen akkor, ha tudják vagy ösztönösen sejtik, hogy transzcendens hatalom megjelenése van a láthatáron (vö. mágusok, csillag, jóslatok, 1–6. v.), és még akkor is, ha ennek a transzcendens hatalomnak a lényege a hatalomnélküliség (bár ez természetesen nem tudatos bennük), sőt ekkor igazán: Hiszen lehet-e nagyobb ellensége a hatalomnak, mint a hatalomnélküliség? — Mindenesetre ha igaz a tétel, akkor valószínűleg igaz a megfordítása is: Aki nem kelt nyugtalanságot a Hatalom birtokosaiban,

az nem olyan, mint akit a Csillag jelez...

6. Annak megjelenése (föllépése), akit a Csillag jelez, nemcsak a világi, hanem az **egyházi hatalom birtokosait is** rémületbe ejti. — Ezt nemcsak azon az alapon állíthatjuk, hogy a szöveg említi a főpapat (és az írástudókat) is (4. v.); az ókorban a világi és az egyházi hatalom még ugyanannak a valóságnak két oldala (dimenziója) csupán; Heródes egyszerre testesíti meg a legfőbb (helyi) világi és egyházi hatalmat, ahogyan Mózes törvénye, a Tóra egyszerre világi és egyházi törvény (vö. Elpidia, EV, 1992. április). Ezt igazolják a későbbi fejlemények is, amikor a világi és az egyházi hatalom vállvetve juttatja keresztre Jézust. — Mindenesetre megint igencsak érvényesnek látszik a tétel fordítottja is: Aki nem kelt rémületet az egyházi hatalom birtokosaiban (magasabb vagy alacsonyabb rangú képviselőiben), az nem olyan, mint akit a Csillag jelez.

7. Akit a Csillag jelez, az a **társadalmi ranglétra alján** születik (és él és hal meg). — Jézus esetében erre utal már barlangban születése és állatok etetőjászlában fekvése (Lk 2,7), szüleinek alacsony társadalmi státusa (a legalacsonyabb adóságot képviselik: Lk 2,24), későbbi, szegénységben élt élete, valamint a ranglétra legaljára jellemző halála: bűnözőként történt kivégzése (de például az alacsony néprétegekre jellemző beszédmódja is, ld. A cenzúrázott Jézus, EV, 1999. február). — A tételt ki-terjesztve azt mondhatjuk, hogy ami a születést és a meghalást illeti, lehetnek bizonyos módosulatok (születhet valaki a ranglétra magasabb fokán vagy éppen csúcsán is, és nem feltétlenül kivégzés vet véget az életének), de ha a Csillag jegyében áll, akkor tudatos életét a ranglétra alján fogja élni. A kényelemben, jólétben, biztonságban, (világi és egyházi) megbecsültségben élők között nem lehet találni olyat, akit a Csillag jelez.

8. Akit a Csillag jelez, azt lényegileg **mindenki félreismeri**. — Heródes az eljövendő trónbitorlót látja a Gyermekben (vö. 13., 16. v.), a főpapat és az írástudók a megígért Messiást (aki majd biztosítja népe e világi érvényesülését, és egyáltalán az aranykor eljövételét, 6. v.), a napkeleti böl-

csek királynak gondolják (2., 11. v.), és Mária is aligha van tisztában azzal, kit ringat. — Igazolják ezt a későbbi fejlemények, és nemcsak Mária esetében, aki majd eszelősnek tartja elsőszülött fiát (Mk 3,21.31), hanem tanítványai, ellenfelei és az „egyszerű nép” esetében is (vö. pl. Mk 8,29; 3,22; 8,28), de nem kivételek a betegek (Mk 5,28) vagy szimpatizáns vendéglátói sem (Lk 7,39).

9. Akit a Csillag jelez, azt még a vele szimpatizálók és a neki hódolni akarók is **rossz helyen keresik**. — Olyan helyen, ahol őt sosem lehet megtalálni (vö. Lk 7,25), hacsak nem megbilincselve, megkínzottan (Mt 26,57: a főpapatnál, Mk 15,1: Pilátusnál, Lk 23,7: Heródesnél). Ahogy a napkeleti bölcsek is rossz helyen keresik: Heródesnél (1–7. v., bár kétségbe lehet vonni, vajon ők

kezdeményezték-e a találkozást; mindenesetre a 7. vers értelmezhető az ő tudakozódásuk [1. v.] folytatásaként is), az ország politikai-vallási centrumában (a politikus rögtön hívja a főpapat...). — Amint hiába keresték volna a római pápa, az ortodox pátriárka, az Egyházak Világtanácsa elnöke vagy a dalai láma rezidenciáján (hogy királyi vagy miniszterelnöki palotákról ne is szölgünk), de a püspöki udvarokban vagy a különböző felekezetek templomaiban is csak szóra sem érdemes kivételképpen találkozhattak volna vele.

10. Akit a Csillag jelez, annak még (áldozatkész) jóakarói is **hozzá nem illó ajándékokkal** kedveskednek. — Ahogy Jézusnak a bölcsek: hódolattal, és arannyal, tömjénnel, mirhával (10–11. v.), csupa olyasmivel, amivel egy kisgyerek, pláne egy újszülött semmit sem tud kez-

deni. Később, felnőtté válása és az utókor idején is ez volt, illetve maradt a helyzet: Nem létező uralmát kiterjesztették (bár sosem vágyott erre), ha „kellett”, tűzzel-vassal (erre meg végképp nem), ennek szimbóluma arany, ami a Királyt illeti; buzgón vallották és vallják, hogy ő a Messiás, az egyetemes Szabadító, amit a mirha jelképez; végezetül Istenné avatták, az Abszolúttá, akit méltán illet meg a tömjén felszálló füstje. — Csak olyan akadt és akadt alig, aki megadná neki az egyetlen hozzá méltó és neki kedves ajándékot: követné tanítását, megtenné, amit mondott (Lk 6,46; vö. Mk 4,3–8,20; vö. 3Jn 4).

11. Annak, akit a Csillag jelez, **látszat szerint még a Hatalom is hódol(hat).** — Ahogy ezt Heródes előadta a bölcseknek (8. v.). Persze ő ezt eleve csak színlelte, de az uralkodóknak, államfőknek, miniszterelnököknek kedvenc foglalatosságuk, hogy hódolatukat ha nem is betlehem-i Gyermeknek, de az ő első számú földi képviselőjének, a római pápának kifejezésre juttassák. — Ez a látszat-hódolás azonban elsődlegesen mégiscsak az egyházi vezetők kiváltsága (bármely vallásban és felekezetben), kezdve a legkisebbeken, s arányosan növekedő mértékben a legnagyobbakig. — A látszat-hódolás lényege, hogy elvben teli szájjal megvallják azt, akit a Csillag jelez, a gyakorlatban pedig teljes életükkel megtagadják és eltapossák (rájuk vonatkozik Máté evangéliumának 23. fejezete). Tehát sosem az a mérvadó, mit mondanak, hanem hogy mit tesznek.

12. Annak lényegét, akit a Csillag jelez, legjobban az fejezi ki, hogy **Gyermek.** — Újszülött gyermeke találnak a bölcsek Betlehemben (10. v.), s amikor ez az újszülött felnőtt, rendszeresen azt fogja hirdetni, hogy csak „az mehet be Isten országába” (értsd: az válhat valóban emberré, azé lehet a teljes Élet...), aki olyanná válik, mint a gyermek (Mk 9,33–37; 10,13–16; a Tamás evangélium 21. logionja pontosít: csecsszopókra gondolt Jézus: „Jézus kisgyerekeket látott, akik szoptak. Azt mondta tanítványainak: Ezek a kicsinyek, akik szoptanak, azokhoz hasonlatosak, akik bemennek a Királyságba”). — Ez a gyermek-mivolt sok találgatás és vita tárgya. Három vonását azonban

talán joggal lehet így összefoglalni: feltétlen ráhagyatkozás (eredetileg szüleikre, alkalmazott értelemben Istenre), ártatlanság (vö. Mt 5,8 és 5,9), teljes védtelenség, kiszolgáltatottság (Mt 5,38–42; 26,52).

13. Az, akit a Csillag jelez, teljesen **ki van szolgáltatva a félremagyarázásoknak.** — Nagyon közel áll ez a tétel a nyolcadikhoz (itt is az írástudók messiás-értelmezése a fógózpont, vö. 6. v.), de az alapgondolat más mozzanataira teszi a hangsúlyt: a félreismerés helyett a félremagyarázásra, illetve ennek való kiszolgáltatottságra. Ez a jelenség végigkísérte Jézus személyes (pl. Lk 23,2; Jn 11,50; Mt 27,20) és történelmi életét (pl. karácsony táján különös nyomatékkal hangzik a szószekekről, hogy születése óta egészen más ez a világ, mint volt, nem is szólva persze arról, hogy nagypénteken-húsvétkor „megváltotta a világot”). — Azok, akiket *nem* a Csillag jelez, nincsenek (anyanyira) kiszolgáltatva az effajta félremagyarázásoknak, ők ugyanis gondoskodnak személyük és üzenetük határozott értelmezéséről és ennek az értelmezésnek a végrehajtásáról (pl. a Katolikus Egyház Katekizmusa világosan megfogalmazza, mi az Egyház tanítása, és aki nem igazodik ehhez, az megnevezheti magát, vö. Ad tuendam fidem enciklika, EV, 1999. április).

14. Akit a Csillag jelez, azt a **Hatalom el akarja tenni láb alól.** — Ahogy ez a szándék Heródesben szinte már az első pillanatban megfogalmazódik (13.,16. v.). A tétel természetesen egyaránt vonatkozik a világi és az egyházi hatalom képviselőire (ld. 5. és 6. pont), azzal a kiegészítéssel, hogy az egyházi hatalom képviselőinek gyilkos buzgalma érthető módon talán még szenvedélyesebb (ami nem feltétlenül jelenti azt, hogy intenzívebb, csak azt hogy izzóbb, s a világi hatalomé esetleg hidegvérűbb), hiszen az, akit a Csillag jelez, jobbra a vallás felségterületén szokott föllépni. — A Hatalomnak természetesen nemcsak gyilkos indulatai és szándékai vannak, hanem ténylegesen el is teszi láb alól azt, akit a Csillag jelez, föltéve hogy az e világi érdek és erőviszonyok lehetővé teszik számára; gyilkolási módszerei persze kortól és helytől függően változnak, és nem is feltétlenül fizikai jellegűek. — A tétel meg-

fordítása pedig azt jelenti, hogy azok között, akik a világban vagy az egyházban érvényesülni tudtak, hiába keresünk olyant, akit a Csillag jelez.

15. Akit a Csillag jelez, az kezdetől mindvégig („születésétől haláláig”) **bajba sodorja a környezetét.** — Jézus első „áldozatai” a szülei voltak, akiknek menekülniük kellett az újszülöttel Egyiptomba (14. v.), majd pedig azok a Betlehem környéki, két-évesnél fiatalabb kisfiúk, akiket Heródes Jézust üldözve mészároltatott le (16. v.). — Ha ennek a két eseménynek a történetiségét lehet is vitatni, azt már nem, hogy családjára, szüleire és testvéreire is árnyékot vetett a vád, miszerint az Ördöggel cimborál (Mk 3,21–22), hogy tanítványainak meg kellett osztaniuk vele a vándorélet viszontagságait s az idő múlásával egyre fokozódó üldöztetést, sőt halálveszélyt (vö. Mk 3,6; Lk 13,31; Jn 10,31–11,8–11,16), amely elfogatásakor s az azt követő időszakban ugyancsak kiéleződött (Mt 26,56; Jn 18,8; 20,19; Csel 4,3,21; 8,1). — Jézus tágabb „környezetét” az azóta eltelt 2000 év egyháztörténelme, amelyben a miatta üldözöttek vagy kivégzettek hosszú sora tanúskodik a tétel igazsága mellett.

Plusz 1: Az, akit a Csillag jelez, **ma ugyanolyan ismeretlen, mint egykor (és mindig).** — Még azok körében is, akik ismerni vélik őt, vagy ha ismerik is, arannyal-tömjénnel-mirhával és szép szavak áradatával akarják kiszűrni a szemét (vö. Lk 6,46; Mt 7,21). — Lehet, hogy a lényegéhez tartozik az ismeretlensége? — De akkor miért akarta megismertetni magát és üzenetét? Miért akarta, hogy az általa meggyújtott világosság tartóra kerüljön és mindenkinek világítson (Mt 5,15)? Miért akart tüzet gyújtani a földön, és miért vágyakozott arra, hogy az föllobbanjon (Lk 12,49)?

Gromon András

(A Szerző most megjelent könyvének bevezető írása. Lásd a hirdetést lapunk hátoldalán!)

Eugen Drewermann

Betlehemi álom

avagy a karácsony igazi csodáiról

„Az örök Isten emberré lett az időben. Fölvette az emberi természetet, hogy kiengesztelje az embert Istennel...” Vajon Jézus mikor fejezte ki magát ilyen módon? Historizálták a mítoszt. Aztán a historizált mítoszt metafizikai síkra emelték. „Az emberiség” „megváltása” — igen! De nem „inkarnáció” révén, hanem részvétellel, együtt érezve; nem „létszerűen”, hanem egzisztenciálisan; nem „természetszerűen”, hanem hittel, küzdve, szeretettel, reménykedve. Csak így „jelenhetett meg” Isten egy ember személyében.

Amilyen ünnepélyes a karácsony mint ünnep, annyira nehéznek tűnik „teológiaiag”. „Megmentő született nektek!” Ez történelmi esemény benyomását kelti. De ha „angyal” mondja? Mennyire igazak a legendák és milyen értelemben? „Született Augustus császár idején”, persze; de mi jelentős van egy ember születésében, ha nem a *későbbi* élete? És ezt senki sem sejtethi előre, még ha „angyalok” vezetik is.

Hibát követünk el, ha az antik vallások „eredet-történeteit” „szó szerint” fogjuk föl ahelyett, hogy szimbolikusan értelmeznénk őket. A jövőre vonatkozó ígéretként mesélnek el olyasmit, amit csak későbből visszatekintve tudhatunk. Adott valóságként ábrázolnak olyasmit, ami csak egy személy „működésében” válhat lényegileg világossá. Számukra „mindig is” jelen volt az, ami valójában csak lassan és fáradságosan érett meg és jött létre egy ember életében. Ebből fakad gyermeki örömük: Minden készen van és már beteljesedett. Viszont minden *valóságos* kezdet azzal a megállapítással kezdődik, hogy egyáltalán semmi sem „teljesedett be” és „dicsőült meg”, előbb meg kell azt „tenni”. Ezért nem Jézus mint újszülött gyermek a csoda, hanem az, hogy nekünk, kiöregedett, megvénült, elhasznált embereknek megadta

az esélyt, hogy *még egyszer előlről kezdhetjük* az egészet. „Ha valaki felnőtt és közben megszűnik megmaradni annak a gyermeknek, aki egykor volt, az egyúttal megszűnik embernek lenni” — vélte több gyerekkönyv szerzője, Erich Kästner. De éppen ez minden tragédiánk közül az első: „Felnőttké” kellett lennünk, noha még gyerekek is alig lehettünk. Ebből ered, hogy minden lehetséges neurotikus félelmünkkel, infantilis függőségünkkel és regresszív vágyakozásunkkal egészen a betegességig képtelenek vagyunk arra, hogy felnőt, felelős, érett emberré váljunk. „Ha nem váltok olyanokká, mint a gyermekek — sosem

„bűnbánatot” nem kért a betegtől, de úgy látszik, sejtette, bénaságát súlyos büntudatára kell visszavetetni, amely teljesen beszűkíti a férfi mozgásterét. Ennek nyilvánvalóan alapja van az ember lelkében, s szinte mindig ugyanaz: *saját szüleinek alakja*. Ezek nyomására a személyiség két részre esik szét: egyrészt ott van az állandó túlerheltség, a csődöt mondás állandó érzése, az elégtelenség és a hibázás örökös kudarca, másfelől pedig egy gyerek, aki arra vágyik, hogy visszatérhessen abba az időbe, amikor még semmit nem tudott rosszul csinálni, amikor anyjának még a karján kellett hordoznia őt, amikor még nem támasztottak ve-

le szemben idegen és elidegenítő igényeket. „Fiam” — Jézus e megszólítása azt jelenti: „Felejtsd már el egyszer apádat összes szemrehányásával együtt, felejtsd el azt a férfit, aki csak akkor ismert el téged, ha elvárásainak

Nem egy 2000 évvel ezelőtti történelmi „eseményben”, a „betlehemi” „gyermekben” rejlik a „karácsony” alapja, hanem abban, hogy Jézus szavai nyomán olyan „gyermekké” válunk, akik többé nem tévesztik össze Istent a római „béke”-császár, Augustus, vagy jeruzsálemi lakója, „Nagy” Herodes hatalmának bálványával.

fogjátok megérteni, micsoda hatalma lehetne Istennek a szívetekben”, fordíthatnánk értelemszerűen Jézus mondását (Mt 18,3). Jézus jelentőségét nem az adja, hogy a legenda szerint Betlehemben kisgyermekként jött a világra, hanem az, hogy *visszaadta nekünk Istent mint apát (és anyát)*.

Hogy Jézus maga miképpen értelmezte a volna a „karácsony”, például akkor mutatja meg, amikor Kafarnaumban meggyógyít egy bénát (Mk 2,1–12): A tetőn keresztül, hordágyon eresztik le, ő pedig így szólítja meg: „Fiam, bocsánatot nyertek bűneid...” A katolikus gyónástól eltérően Jézus semmiféle „bűnvallomást” és

megfeleltél, felejtsd el a félelmet, amelyet elítélésétől, megvetésétől, büntetésétől félve éreztél. Képzeld csak el egyszer, hogy én állok apád helyén, és azt mondom neked: Nem ítélek el; egész egyszerűen csak azt szeretném, hogy élj, és olyan boldog légy, amennyire csak lehetséges; tekintetem előtt szabadon mozoghatsz... Ez tökéletes felmentés lenne, és nem kellene többé az örök gyereket eljátszanod csak azért, hogy ne zuhanj ismét a csődöt mondástól való rettegésbe; megtanulnád azt a bizalmat, amit gyermekként sosem éreztél; valóban azzá a gyermekké lennél, akinek sosem volt szabad lenned, és éppen ezáltal »nőnél fel«...

Ekkor fölemelkedtek az írástudók, és szemére vetették, hogy Istent káromolja, hiszen kinek van hatalma bűnöket megbocsátani, ha nem egyedül Istennek! De épp ez a döntő: hogy Jézus úgy hiszi, a megbocsátás szavaival maga is Isten nyelvét beszéli. Az ő bizalma ez, az ő gyermekiségének formája, hogy feltételezi Istenről: előzetes teljesítmények nélkül megbocsát, és csak arra van szükség, hogy megfeleljünk annak a példaképnek, amit Isten „apaisága” jelent. Jézus csak azért mondhatja, „Fiam”, mivel úgy érzi, ő maga teljesen „kien-gesztelődött” Istennel. Azáltal, hogy azt a bizakodást ajándékozza a bénának, amely segít legyőznie féltelmét, megmutat neki valamit Isten igazi „apaságából”.

Az analitikus pszichoterápiából tudjuk, hogy rendszerint csak úgy lehet valakit kiségiteni lelki bajából, ha *egy időre* mi magunk lépünk arra a helyre, ahol annak idején apjának, anyjának kellett volna állnia, de minden látszat szerint nem voltak képesek állni. Csak így jut el az illető új, valódi életre: Végre kezébe veheti, ami eddig használhatatlanként hevert ott; végre újból bejárhatja ifjúságának eltűnt ösvényeit, visszaemlékezve

mindarra, földolgozva és integrálva mindazt, amit történt; végre virágozni kezdenek a fa ágai, amelyek eddig szárazon meredeztek a tavaszi fagyban... Ekkor elkezdődik annak az embernek az „újjászületése”, aki lelkileg halott volt, ekkor — a karácsonyi mise olvasmányának megfelelően (Tit 3,5) — „megjelenik” köztünk, emberek között „Isten emberbarátsága”, ekkor — mindenekelőtt a János-evangélium szavai szerint (Jn 3,16–17) — az Atya „elküldi” „fiát a világba, nem azért, hogy elítélje, hanem hogy megmentse a világot”.

Az embernek a gyermeki bizalom révén történő effajta újjászületéséről szerzett tapasztalatok sűrűsödnek össze a „karácsony” mitikus képeiben. Csak nem szabad az egzisztenciális kérdéseket hamisan naturalizálni, és egy gyermek születésének nyelvi képeit nem szabad „biológiai” „eseményekként” félreérteni.

Az egyház karácsonydogmája szerint „Isten emberré válása” „megváltott” minket a „bűntől” és a „haláltól”. De hogyan találkozhat velünk Isten olyan „emberi-en”, olyan „apaian” a szó jézusi értelmében, hogy ezáltal megszabaduljunk a félelem árnyékvilágából, és mit jelent a „bűn”?

Van Márk-nál, aki épp úgy nem tud semmiféle „karácsonyi történetről”, mint a *János-evangélium*, még egy jelenet, amely megrázóan írja le, hogyan valósulhat meg Jézus közelében egy élet „újrakezdése”. Mk 5,22–24.35–43-ban egy zsinagógai előljáró lép

Jézushoz, hogy tizenkétéves „kislányáért” könyörögjön, aki haldoklik. Ez a „kislány” az izraelita elképzelések szerint tulajdonképpen felnőtt, házasságra érett nő, de nem így tekint rá az apja; számára — már csak a megszólítás alapján is — ő még mindig az a kicsi, éretlen „kislány”, akivel félelemtelten törődnie kell s akiről gondoskodnia kell, és nyilvánvalóan nem is sejti, hogy éppen ezzel a „gondjával” akadályozza meg az „ő” gyermekét abban, hogy éljen. Mi mindent árul el az apa és lánya viszonyáról már az, hogy bár a zsinagógai előljáró nevét megtudjuk, a lány maga azonban, akiről pedig mégiscsak szó van, névtelen marad! Azt kell gondolnunk, nem több ő, mint „Jairus kislánya”; más szóval: nincs saját egzisztenciája; teljes mértékig apja „gondoskodásának” árnyékában áll, aki azonban formálisan megfojtja őt a saját halálfélelmével...

Olyan tragédia ez, amelyet néhány mondattal nem is lehetne világosabban kifejezni: Itt egy lány éppen *szertne nővé fejlődni*, de az élethez vezető utat elzárja előle saját apjához fűződő viszonya. „Ódipusz-komplexus”, diagnosztizálta volna Sigmund Freud, s ezzel a vallásos emberek egyik típusát írta volna le; azokat, akik „Istenben” semmi mást nem látnak, mint gyermekkoruk apa-alakjának fölmagasítását, mint infantilis félelmek kivetítését az Abszolútba, mint az élet megtagadásának, az önállótlanlanságnak és az ösztönelfojtásnak az örökkévalóvá tételét: egy efféle „Apa”-Isten szemei előtt az embernek nem szabad boldog nővé érnie, inkább az a kötelessége, hogy szégyellje magát női mivoltáért, szenvedjen nőiségétől, és állandó „tisztátalanságnak” érezze mindazt, ami női.

Mielőtt még Jézus egyáltalán eljut „Jairus lányához”, összeakad egy olyan asszonnal, aki már tizenkét éve „vérfolyásban” szenved. Ez az asszony bizonyos fókig annak a nőképnek a megtestesítője, amelytől ez a fiatal lány elhatárolja magát: ha ezt jelenti nőnek lenni, akkor jobb egyáltalán nem élni...

Hallatlan bátorság kell ahhoz, hogy ez a nő a tömegben odame-részkedjék Jézushoz, és lopva, mágikusan megérintse ruháját. Őt is

úgy szólítja meg Jézus, mint azt a bénát Kafarnaumban: „Lányom”. Ez ugyanaz a kísérlés, nevezetesen hogy egy félelmeibe tökéletesen belebonyolódott, halálosan megbetegedett emberhez elvigye azt az „apaiságot”, amely megszünteti a rettenetes „Atyaisten” „rég” képét. Csak ezután megy át Jézus a zsinagógai előjáró házába, ahol a tömeg már sírva és jajgatva sajnálja és gyászolja a lány „halálát”. Jézus valamennyiüket kikergeti, aztán mintegy parancsolóan szólítja meg a lányt: „Kelj föl!”, és egészségesen adja vissza szüleinek.

Az emberiségnek effajta csodái akkor történnek meg, ha egy ember többé nem emel az égbe félelemmel és hódolattal egy másik embert oly módon, hogy az eltakarja előle Isten igazi képét. Ekkor olyan bizalom csirázik ki, olyan gyermeki bizalom Isten iránt, hogy az emberek már nem többek és nem kell többnek lenniük, mint pusztán embereknek; Jézus Istene éppen

azért „jelenik meg” ismét a maga emberiségében, mert megszűnik az, hogy embereket „istenítene”. Ez már belső érettségből, nem pedig túlzott követelményekből fakadó „felnőtté válás”; olyan bizalom ez, amely szabadságra egyenesít fel, ahelyett hogy engedelmességre hajlítana; ez véget vet az örökös moralizálásnak: Ez bűnös dolog, ez veszélyes, ezt kerülni kell... A „büntől” és a „haláltól” való „megváltás” — ez annak a gyermeknek a nevében, akinek Jézus mindig is megmaradt, azt jelenti, hogy végre visszanyerjük a létezés ártatlanságát, ahogyan az eredetileg sajátjuk a gyerekeknek.

Egy effajta tapasztalásban — mihelyt az ember elhinné Isten jószágát! — minden karácsonyi legenda igazzá válna: az élet „éjszaka” ekkor megtelne „angyalok” hangjával, akik azt hirdetik, „békeség a földön”. A kevésbé „mű-

velt”, természetközeli pásztorok állataikkal együtt valóban közel állnának az elrejtettben megvalósuló újakezdet titkához, és messziről bölcsek jönnének egy „csillagot” keresve, amely az „igazi királyt” jelzi, a „királyi gyermeket”, aki mintha egy másik világból jött volna hozzánk, le nem vezethetően abból, amit számunkra a „történelem” és a „valóság” jelent, „szüzi módon” születve, ahogy már a régi egyiptomiak is úgy tekintettek királyukra, mint aki a Nap és a Szél fia...

De valaki talán azt fogja mondani, mindezek csupán képek. Meg lehet-e váltani „a világot” álomközeli képekkel? Való igaz: „Nem az ál-

Jézus sosem adta ki magát afféle „királynak”, amilyenekkel tele vannak a történelemkönyvek; sosem lépett föl „messiásként”; csupán azt akarta, hogy az emberek szívében Isten „uralkodjék” szeretetének hatalma révén. De éppen ezáltal rendítette meg a politikai „rendet”; éppen ezáltal ásta alá a trón és az oltár álszent egyezségét; éppen ezáltal akadályozta meg a papi uralom és a pénzsóvárság szentségtelen szövetségét Isten „szentélyében”.

lam és nem a nép részesül a megváltásban, hanem csak az egyén” — így gondolta már Adolf von Harnack is „a kereszténység lényegéről” tartott, száz évvel ezelőtti előadásában. És mégis: ebben a mondatban ott van már a „politikai” viszonyok átalakulásának csírája is. „Álomközeli képekről” van szó, persze; de egyébként hogyan lehetne megkérdőjelezni „normalitásunk” „magától értetődőségét”, ha nem egy másik, jobb világ víziójával? A vallás nem arra való, hogy a történelmi valóságról tájékoztasson minket, hanem arra, hogy átalakítsa ezt a „valóságot”. De emberi és vallási szándékait tekintve miféle vallási vízió lehetne nagyobb és nagyobb, mint Jézus igehirdetése: „Elközelgett a Mennyek Királysága”? Ezekkel a szavakkal kezdte nyilvános működését a názareti férfi; ezek a szavak jelentették minden mondanivalójának magvát: Nem lenne szabad továbbra is a trónokon

ülő „hatalmasoknak” uralkodniuk az embereken, hanem az embereknek maguknak kellene fölfogniuk és megragadniuk „királyi”, „isteni” lényegüket! Akkor többé nem hagynák, hogy megfélemlítsék őket, még a halálfélelemtől is megszabadulnának, és abban bíznának, hogy Isten tenyerén járkálnak, s így elnyernék azt a szabadságot, hogy az erőszakkal a jóságot állítsák szembe, sőt: a büntetést a megértést. Nem az a döntő, zsidó vagy-e, vagy római, vagy samaritánus, vélte Jézus, egyedül az számít, miféle ember vagy.

Lukács és Máté „karácsonyi” történetében a betlehemi születés képében csapódott le Jézusnak ez a meggyőződése. Szerintük nem Róma császárvárosában, nem a kormány székhelyén, Jeruzsálemben, hanem „Dávid királyi városában” jött világra a világ „megmentője”. Jézus sosem adta ki magát afféle „királynak”, amilyenekkel tele vannak a történelemkönyvek; sosem lépett föl „messiásként”; csupán azt akarta, hogy az emberek szívében Isten „uralkodjék” szeretetének hatalma révén. De éppen ezáltal rendítette meg a politikai „rendet”; éppen ezáltal ásta alá a trón és az oltár álszent egyezségét; éppen ezáltal akadályozta meg a papi uralom és a pénzsóvárság szentségtelen szövetségét Isten „szentélyében”. Azt tanította, hogy kizárólag a szükségét szenvedő ember szent; csak benne lehet Istennel mint „apával” találkozni.

Nem Jézus „születésében”, nem ezekben a tanokban kezdődött „Isten emberré válása”, amely lehetővé teszi számunkra, hogy emberekként „újra szülessünk” (Jn 3,3). Nem egy 2000 évvel ezelőtti történelmi „eseményben”, a „betlehemi” „gyermekben” rejlik a „karácsony” alapja, hanem abban, hogy Jézus szavai nyomán olyan „gyermekké” válunk, akik többé nem tévesztik össze Istent a római „béke”-császár, Augustus, vagy jeruzsálemi lakája, „Nagy” Heródes hatalmának bálványával. Nem „az istálló és a jászol”, hanem kizárólag a szívünk az a „hely”, ahol Jézus, a „Megmentő”, a „Király”, a „Fölkent” a világra jön.

A nagy kétségek éjszakája

Interjú Richard Rohrral

A német származású, amerikai ferences szerzetes, Richard Rohr a megújult keresztény lelkeség legfőbb úttörői közé tartozik. A világ számos pontján tartott már előadásokat és lelkigyakorlatokat, több könyve is megjelent. Utóbbi éveinek személyes élményeiről beszélgetett vele Lorenz Marti.

Legújabb könyvét Jónak és a szenvedés titkának szentelte. Saját tapasztalatai állnak emögött?

Negyvenes, és most ötvenes éveimben ismételtén átmenem a sötétség különböző szakaszain. Ez a sötétség 1991-ben lett nyilvánvalóvá, amikor rákóm volt, és attól félttem, hogy hamarosan meg kell halnom. Az orvosok akkoriban kettő-hat hónapot jósoltak nekem. De a fizikai szenvedésnél mélyebb volt a szellemi és érzelmi sötétség: Azt kezdtem kérdezni magamtól, voltaképpen ki vagyok én, és vajon tényleg hiszek-e még. Olykor azt mondtam magamnak: Te egyáltalán nem is hiszed azt, amit hirdetsz. Nem hiszel abban az Istenben, aki szeret és megment téged. Jóllehet 28 éven át ezt prédikáltam az egész világon. Szavaim, amelyek sok-sok prédikációban és előadásban hangzottak el, most hirtelen mind visszahulltak rám, és meg kellett kérdezniem önmagamtól: Mindez csak show volt? Csaló, álszent vagyok? Vagy hiszek még valamit abból, amit mondok? Rettenetesen az ilyen kétségek önmagunk iránt.

De továbbra is prédikál és tart előadásokat?

Igen. Ezek a kétségek feltehetően szükséges próbát jelentenek a magamfajta prédikátor számára. Olyan ez, mintha Isten meg akarná kérdezni tőlem: Hiszed is, amit hirdetsz? Valóban hiszed? És ezzel a kérdéssel járod a sötétség hosszú periódusait.

Előadásaiban Ön ismételtén óv attól, hogy felszínes válszok révén kitérjünk a kérdésekkel szembesülés elől...

A vallás gyakran arra szolgál, hogy kitérjünk szorongásaink és kételyeink elől. Sok embernek, és éppen a keresztényeknek gyakran kéznél van a válasz — anélkül hogy megküzdöttek volna a kérdéssel. A hit azonban nem azt jelenti, hogy mindenre van válaszuk; a hit inkább az a készség, hogy válaszok nélkül éljünk.

Ez nem jelenti-e azt, hogy elveszítjük lábunk alól a talajt?

Ha hirtelen összeomlik az a világ, amelyet oly szépen fölépítettél magadnak, akkor természetesen pánikkal reagálsz. Azután erő szerint megpróbálsz támasztékokat találni. Olykor menekülni próbálsz, eltereled a figyelmedet. Ismerem mindkettőt. De azt is megtapasztaltam, hogyan vezet el mindez a válság a mélységbe. Közben sok mindent el kellett engednem — valószínűleg ezért tartottam olyan sok beszédet az elmúlt 15 évben az elengedésről. Éppen ma reggel emlékeztetett egy asszony arra a képre, amelyet első beszédeim egyikében használtam 1973-ban. Azt mondtam akkoriban: amikor fiatal vagy, úgy érzed magad, mintha egy repülő szőnyegen lennél, együtt Istennel, és minden csodálatos; de az élet során Isten egyik szálát a másik után húzza ki ebből a szőnyegből! Ezt mondtam több mint 25 évvel ezelőtt — s ma megélem. Isten kihúzgálja a szálakat a szőnyegemből. Hamarosan 55 éves leszek, és ez a szőnyeg egyre vékonyabbá válik. Hamarosan nem lesz már kapaszkodóm. Többé nem fogom tudni megtartani magam. Le fogok zuhanni.

Szorongató távlat. A Semmibe, az Ürességbe zuhanás lesz ez?

Akkori beszédemben azt mondtam: Amikor Isten az utolsó szálát is kihúzza — fogalmam sem volt akkoriban, miről be-

szélek! —, tehát amikor Isten az utolsó szálát is kihúzza, akkor egészen az Ő kezében leszel. Biztonságod akkor már nincs a hatalmadban, nem függ a te erősségedtől és sikerességedtől, többé nem vagy képes megtartani magad; akkor már csak a bizalom marad számodra, hogy valaki más tart meg és hordoz téged. Ezt mondtam 25 évvel ezelőtt, s ma megtapasztalom.

De jogos igényünk van a biztonságra, a hordozó alapra. Vagy nem?

A valódi hit ellát bennünket a biztonsággal, hogy tudunk bizonytalanságban élni. Elengedjük a dolgokat, és lemondunk az ellenőrzésről. Biztonságunknak most már nem önmagunkban van az alapja, nem a hatalmunkban, a karrierünkben, az általunk játszott szerepben. Mindez nem hordoz minket többé. Csak a bizalom marad számunkra, hogy Isten megtart és hordoz minket. Csak akkor tapasztaljuk meg, mi hordoz minket valójában, mit hiszünk valójában, kik vagyunk valójában, ha minden összetört már.

Akkor hát szükségünk van a bizonytalanság és a válság időszakaira ahhoz, hogy belső utunkon előre tudjunk haladni?

Hagyományunk azt mondja, hogy a spirituális út a pusztába vezet. Ott találkozunk a vadállatokkal — de aztán az angyalokkal is. Ha van bátorságunk megmérkőzni saját belső sötétségünkkel, ha merészelünk megbirkózni saját fájdalomunkkal, ha elég bátrak vagyunk ahhoz, hogy kibírjuk, akkor föl fogjuk fedezni magunkban az Istent is, akkor valóban mély örömet élhetünk meg.

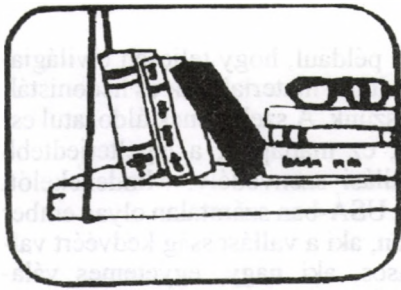
Legújabb könyvében Ön a szenvedésről mint titokról beszél...

Jóbról van szó, arról a férfiről, akinek mindene megvan, s aztán mindent elveszít. Jób 37 fejezetben keresztül harcol Istennel, vádat emel ellene, megátkozza őt, hozzá kiált. Négy állítólagos barátja megpróbálja őt megnyugtatni, tiszta, korrekt, intelligens válaszokkal, amelyeket egy jó teológus vagy pap is adna. De Jónak mindez nem segít. Amikor aztán végül Isten válaszol, azt mondja Jónak: „Jól beszéltél rólam. Amit a barátaid mondtak, szemét az egész.” Ez az egész derék teológia becsmérlése! A barátok ezt sosem fogják megérteni, hiszen ők csupa „helyes” dolgot mondtak, miközben Jób Istent átkozta! Aztán azt mondja Isten: „Oké, Jób, te az én oldalamon állsz, mi barátok vagyunk. Te annyira szeretsz engem, hogy mertél őszintén beszélni velem.”

De Isten mégsem ad választ Jónak!

Isten nem megy bele Jób egyetlen kérdésébe sem. Jób mégis elégedett: Most már tudja, hogy Isten figyel rá és beszélgetésbe elegyedik vele. És azt mondja neki: Ha csak meghallgatsz is, ha csak beszélsz is velem, már nincs szükségem válaszokra. Ez a nagy áttörés, ez a könyv kvintesszenciája: hogy nincs válasz, hogy ez a nincs-válasz az egyetlen válasz. Ezt a titkot látjuk Jézusnál is. Ez ugyanaz a történet. Mindketten eljutnak a maguk végső határára, s a végén teljesen rá kell hagyatkozniuk egy olyan Istenre, aki hallgat.

Forrás: Publik-Forum, 1999/2

Richard Rohr

A jó keresztény nem dühös, és nem pattanásos az arca

A lélek nagy tanítómesterei a méltatlan érzelmek

Azok az előfeltételek, amelyek mindannyiunkra érvényesek, a patriarchátusból származnak. A patriarchátus annyi rossz gyümölcsöt termelt, hogy ma már senki nem meri állítani, hogy az az evangélium. A patriarchátus nemcsak a politikában, hanem spirituális területen is pusztító következményekkel járt.

Az a benyomásom, hogy a patriarchális-férfias lélek szívesen hág föl spirituális magaslatokba. A férfi vonzódik az egyetemes világértelmezésekhez és az eszmékhez, amelyek azt a benyomást keltik benne, mintha léteznék átfogó ellenőrzési lehetőség és egyetemesen érvényes jog. A férfi psziché ezért nehezen boldogul a szabály alóli kivételekkel; számára az általános tendenciát tekintve mindig a vagy-vagy a tét. A sűrke szín és a közbelső hangok kizártak. A férfi pszichének ezért nehezebb esik bánni a paradoxonnal és a titokkal. Ennek következtében pedig gyengén fejlett az a képesség, hogy az embereket olyanoknak vegye, amilyenek – és Istent olyanoknak vegye, amilyen.

Azt hiszem, mivel bolondultunk a szellemért, elfelejtettük a lelket. Valóban azt hiszem, hogy a nyugati egyház elveszítette a lelket. A jövő század fordulópontja nézetem szerint a lélek újrafelfedezése lesz.

Ha a szellem az a részünk, amely az egyetemesbe és általánosba emel, akkor egyúttal az a részünk is, amely a transzcendenciára, Isten felé törekszik. A lélek ellenben az a részünk, amely a speciálisba és konkrétba száll le, komolyan veszi a világ valóságos életét, és nem ragdatja magát olyan magasságokba, ahonnan már nem láthatja, mi fekszik közvetlenül a lábai előtt.

A szellem az értelem és a nagy eszmék által talál magára, a lélek viszont képekben, a természetben s a mély érzelmek révén, különösen a bánat, a levertség, az elutasítottság érzelmei révén ismeri meg önmagát

– de az eksztatikus öröm révén is. A lélek emlékek és szimbólumok útján talál magára, mindenekelőtt olyan tárgyak útján, amelyek valamilyen emléket rejtenek, vagy a szülőkkel és az ősökkel kapcsolatos emlékek töltik meg őket. A lélek továbbá a természet által és a természetes világ szemlélése által jut el önmagához. Aki nem végez semmilyen lelki munkát, és nem áll szóba a saját lelkével, annak nincs lehetősége arra, hogy említésre méltó mélységben elnyerje a szellemet.

Két lényeges tapasztalattal kell előzetesen rendelkezni a lelki életben ahhoz, hogy az ember valóban képes legyen a megértésre, és képes legyen a szellemtől és Istentől komolyan beszélni. Ha túl korán beszél, akkor kiváltképpen a fejből beszél. Ez legalábbis a legtöbb férfire érvényes. Ez a két nélkülözhetetlen tapasztalat a szerelem eseménye és a csődöt mondás eseménye, az egyesülés/egység eseménye és az elszakadás megélése, az eksztatikus tapasztalata és a fenyegetettség, különösen az elárultatás tapasztalata. Bármilyen keményen hangzik is: Feltételezem, életünkben legalább egyszer csődöt kell mondanunk és valamilyen nagy sebet kell kapnunk ahhoz, hogy megengedjük az addigi rendszer összeomlását. A lélek a szerelem és csőd eseményeiből tanul. Ezek a lélek nagy tanítómesterei. A lélek megkockáztatja, hogy megkösse magát, hogy szerelmessé váljon – és megfizeti az árát.

A tiszta szellem sosem fog belebocsátkozni abba a kockázatba, hogy szerelmessé váljon. Mindig távolságot akar tartani, és távolságtartó, akadémikus akar maradni, hogy mindig igaza lehessen és kezében tarthassa az ellenőrzést. Szintén minden mitológiában azt látjuk, hogy különösen fiatal, harmincas éveik előtt álló emberek vannak kitéve annak a kísértésnek, hogy eltűnőzzék a szellemet. A görög mitoló-

gia például az ifjú férfit gyakran szárnyakkal ábrázolja, amelyeknek a segítségével fölemelkedik. Ezért a 18 és 33 év közötti fiatal férfiak veszélyesek. Még veszélyesebbé válnak, ha addig sem csődöt nem mondtak, sem szerelmesek nem lettek, mivel ekkor egyszerűen folytatják felemelkedésüket. Más lehetőség nincs arra, hogy visszahozzák őket a földre. Válságélmény vagy diadalmaskodó szerelem híján aligha lehet már őket megtéríteni. Ikarosz, az ifjú, akinek szárnyait viasz tartja össze, a magasságokban repülve közel kerül a Naphoz. (A Nap hagyományosan a szellem képe, a Hold a léleké, a Föld a testé.) Istennek le kell hoznia Ikaroszt a Földre. Ha a férfi nem kap nagy sebeket, az általános tendencia szerint egyre butábbá válik.

A nők gyakorta egy későbbi életszakaszban vannak kitéve ennek a kísértésnek, akkor, amikor tovatűnnek már a fájdalom és a terhesség, a pelenkázás, a gyereknevelés és talán egy boldogtalan házasság tapasztalatai. A változás éveit után sok nő kezdi el a maga sajátos játékát a szellemi felemelkedéssel. A mitológiában hébe-korba annak a fekete boszorkánynak a képével ábrázolták ezt a fázist, aki életet már nem ad, hanem örökké csak mániákusan kritizál és dogmatikusan zsémbeskedik. Azért hangsúlyozom ezt, hogy úgy ne tűnjék, mintha csak az egyik oldalon keresném a hibát. Valamennyien képesek vagyunk arra, hogy illúziókba bonyolódjunk. Valamennyien rászorulunk a megtérésre.

Mindazonáltal az utóbbi idők kereszténységében lényegesen többet szenvedtünk a félrecsúszott férfiaságtól. Nyugaton jelenleg mindezzel együtt érezzük a klérus elleni megsűrűsödött dühöt. Emögött a családott felismerés rejlik: Nem adatok nekünk bölcsességet. Nem segítettek, hogy összhangba hozzuk a lel-

ket és a szellemet. Törvényeket, könyveket és egyházjogot ajándékozunk nekünk – de bölcsességet nem.

A patriarchátus elvetette a testet, mondván, hogy az nem méltó a szellemhez. A lelket azonban közvetlenül nem vetették el – az egyszerűen fedésbe merült. A lelki munkát alig-alig tekintették lényegesnek, még ha az egyház és a társadalom peremén minden században léteztek is olyan emberek, akik értettek valamit hozzá. Rendszerint persze nem vették komolyan őket. Ez az egyik oka annak, amiért Assisi Ferencet az évszázadokon át ismétlenül fölfedezték és szerették. Mert ő lelki munkát végzett, és egyidejűleg ragaszkodott a szellemhez. Komolyan tudta venni a szépséget, a természetet, az e világi világot annak sötét oldalával is, és megértette, hogy mindez nem idegen test vagy akadály a szellem útján, hanem ellenkezőleg, lényegi fontosságú a szellemi út szempontjából.

Ma sokszorosan megéljük, hogyan hozza vissza ezt a tudatot az egyházba számos nő. Azok az emberek, akik túlságosan magasan lebegnek, fönnt a szellem mennyei rónaságain, elsielve mint „New Age”-et, „elvilágiasodást”, „naturalizmust” vagy „szinkretizmust” utasítják el ezt. Fiatal ferences növendék koromban egy idős testvér ezt a tanácsot adta nekem: „Ha pap leszel, óvakodj azoktól az emberektől, akik olyanok, mint a kutyák: mindent megugatnak, amit nem ismernek!” Sokan ugatnak, és meg sem próbálják, hogy valamit megértsenek. A lelki munka a megértés munkája.

A lélek az a részünk, amely közvetít a test és a szellem között. Lelki munka nélkül a test és a szellem nem talál utat egymáshoz. Úgy látszik, mintha szükségképpen dualizmus, sőt egyenesen antipátia lenne a test és a szellem között. A lelki munkát gyakran szimbolizálták a vízzel, a test és a szellem közötti folyóval, amely mindkét irányban képes üzeneteket szállítani.

A lélek férfi oldala a *nous*, az értelem, női oldala az *imago*, a kép. A férfiak mindamelllett anyyi lelki munkát végeztek, hogy megpróbálták az intellektus segítségével érteni. De mi, férfiak elég gyengék és tudatlanok vagyunk, ami a megértés képi oldalát illeti. A férfiaknak

fekszik a világos elemzés, a vagy-vagy. A női oldal az integráció, az is-is, a titok és a paradoxon. Az értelem szétválaszt, az imago egyesít és integrál – mégpedig az ellentéteket egyesíti és integrálja! Az értelemnek nem kell mindent megértenie; az üzenet magában a tapasztalásban rejlik.

A szellemileg túltényésztett nyugati férfi pontosan ettől fél. Számára ez maga a káosz. Sok mitológiában a férfi kaotikusnak éli meg a nőit, és a nőt annak látja, aki fel akarja oldani az ellenőrzést és a rendet. Pontosán ezt érzik és ettől félnek jelenleg a patriarchák. Az én katolikus egyházamban ez olyan félelmekben nyilvánul meg, mint hogy: „Ha hagyjuk, hogy a nők pappá legyenek, akkor számunkra vége a játéknak!” Ezek a félelmek jogosak. Az elmúlt korok játéka akkor tényleg vége. Ezért valószínűleg továbbá száz évig fog tartani, amíg a férfiak tényleg hagyják ezt. A „férfiak klubjának” ideje azonban végső soron mégis lejárt; szívünk legmélyén ezt mindannyian jól tudjuk. Ezért védekeznek sok férfi jobban, mint valaha, és meg akarja akadályozni, hogy ez megvalósuljon.

Megpróbálom egy kicsit analizálni a jelenlegi pápát. Édesanyja akkor halt meg, amikor ő hároméves volt. Az apja nevelte föl. Valószínűleg túl korán döntött arról, hogy pap lesz. Kérdéses, hogy szerzett-e valaha is tapasztalatot a női lélekről. De tipikus katolikusként osztja a Mária iránti hihetetlen csodálatot és imádatot. Olyan férfi ő, aki még mindig keresi az Örök Nőit. Kétségtelen, hogy már megtalálta volna.

Az USA-ban az utóbbi időben egyenesen kínos dolog katolikusnak lenni, mivel Mária újabban mindig és mindenütt feltűnik. Új-Mexikóban egyenesen egy tortillán (kukoricaliszból készült, kis, kerek, lapos sütemény) jelent meg! Természetesen elvethetnénk ezt mint ködös babonát. De azt is megpróbálhatnánk, hogy megértsük ezeket a jelenéseket. Miért látja a tudattalan mindenütt az Örök Női képeit? Azt hiszem, ez is azzal áll összefüggésben, hogy a nő visszatér a pusztából: a lélek hazatér az egyházba.

A lélek, a test és a szellem között létezik antipátia és taszítás is. Mindhárom autonóm is akar lenni. A testnek áldozatul esni azt jelente-

né például, hogy teljesen elvilágiasodunk, materialisták és hedonisták leszünk. A szellemnek áldozatul esni, ez manapság a legelterjedtebb vallási szenvedély. Mindenekelőtt az USA-ban számtalan olyan ember van, aki a vallásosság kedvéért válásos, aki nagy, egyetemes válszokra vágyakozik, hogy azok megszabadítsák a félelemtől és a magánytól. Ezek az emberek nem veszik tudomásul az élet és a világ realitását, és mindenre előre gyártott válaszuk van.

Az a fiatal pap, aki valakinek a halálos ágyánál azt mondja a hozzátartozóknak: „Ne aggódjanak, a Mama most a mennyországban van!”, tipikus példája annak, amikor túl sok van a szellemből. Elméletileg bizonyára igaz, hogy a Mama a mennyországban van – de emberileg ez hamis. A pap vonakodik attól, hogy velük gyászoljon, együtt járja velük azt az emberi utat, amelyen Jézus önkéntesen járt. Bűne az egyháznak, hogy egyszerű, gyors válaszokat ad az embereknek, hogy neki magának ne kelljen velük együtt járnia az úton.

Veszélyesek azok az emberek, akik megrögzötten ragaszkodnak a logosz-szellemhez, mert velük nem lehet beszélni. Mindent tudnak már, nincsenek kérdéseik, csak válaszaik. Ezek a válaszok kívül nincs szükségük senkire és semmire. A szellemnek ez a túlzása nemcsak a vallásban létezik, hanem politikai kísértésként, kapitalizmusként, kommunizmusként, fasizmusként éppúgy; minden egyetemes ideológia azt hirdeti: oly módon birtokolja az abszolút igazságot, hogy az emberek már nem kell törődnie a kivételekkel.

A szellem a szabály mellett van, a lélek a kivétel mellett. A szellem a tökéletesre törekszik, a lélek a tökéletlent részesíti előnyben. Egyenesen elbűvöli, ami még nincs készen. A lélek tudja, hogy mindig a kivétel igazolja a szabályt, ahogy a közmondás tartja. Vegyük példának a homoszexualitás témáját. A tiszta szellem sosem lesz abban a helyzetben, hogy végére járjon ennek a témának. Amíg az egyház nem fedezi föl újból a lelket, nem lesz képes arra, hogy egyáltalán foglalkozzék a kivétellel, az eltaszítottakkal és ki-rekesztettekkel.

Az indiánoktól minden másnál jobban megtanultam, hogy ők pont

fordítva közelítik meg az egészet: ők először a testben és a lélekben bíznak, a maga sajátos konkrétságában foglalkoznak az étellel, és csak ezen az iskolán túljutva merészelnek a Nagy Szellemről beszélni. Mi viszont folyton a Nagy Szellemről beszélünk, anélkül hogy egyáltalán képesek lennénk erre. Ezért nevezi Jézus a vallási hatalom birtokosait „világtalanok vak vezetőinek, akik bár másokat irányítanak, maguk sem ismerik az utat”.

A test, a lélek és a szellem egyaránt rendelkezik női és férfi jelleggel. A szellem férfi oldalát *logosznak*, (értelmes) szónak hívják, a nőit *sophiának*, bölcsességnek. Jézusban, akit „Isten fiának” nevezünk, férfi testben látjuk Istent. Ez sokak, főként nők számára nem könnyű dolog. Ez a Jézus azonban férfiként mégis sophia-módra élt. Ha Isten nőként jött volna a világba, és költői, érzékeny és odaadó lett volna, mindenki azt mondta volna: „Na persze – tipikusan női!” De férfi testben jött, és sok mindent „női” módon csinált. Éppen ezt az ellentmondást testesítette meg Jézus a patriarhális rendszerrel szemben.

Emiatt ez a Jézus mindmáig végső soron kinos az intézményes egyház számára. Ha őszinték vagyunk, be kell vallanunk, hogy a Hegyi beszéd kellemetlen számunkra. Jézus „puhasága” és gyöngédsége is elidegenítően hat ránk; belőle hiányzik az a hatalmi játék, amelyhez hozzászoktunk. Jézus egyfajta diszfigurává vált, amelyet kirakunk a kirakatba. Mindenki Jézus mellett van – ki akar Jézus ellen lenni? De a kulisszák mögött örökösén ugyanazt a játékot játsszuk. Jézus a cégérünk, de tulajdonképpen az egyházat is a hatalom, a presztízs és az önfeleg uralja.

A lélekben a férfias *nous*-szal (az széttagoló értelemmel) a nőies *imago* (az egyesítő képi erő) áll szemben. A Biblia sokkal kevésbé elvontan beszél, mint én teszem; túlnyomóan képekben és történetekben beszél. És milyen gyakran esik benne szó háborúról, elnyomásról, házasságtörésről, örült helyzetekről – de normálisokról is!

Ha őszinték vagyunk, bevalljuk, hogy a Biblia kissé csalódást kelt bennünk. Miért nem áll például néhány világos koncepcióból és tantételből? Bizony, a Biblia inkább lelki, mint szellemi könyv. A szellem-

mel csak emberi tévedések és kuszaságok, emberi kudarcok és csodálkozások közepette találkozunk benne. Mi azonban igyekeztünk szellemi könyvet csinálni ebből a lelki könyvből. Ennek a magatartásnak az abszolút csúcs-, illetve mélypontját éljük meg a fundamentalizmusban, amely arra akarja kényszeríteni a Bibliát, hogy olyasmit nyújtson, amit legjobb akarattal sem tud nyújtani. A Biblia csak úgy nyüzsög az ellentmondásoktól és kivételektől. Voltaképpen mennyi intellektust kell feláldozni ahhoz, hogy valaki ezt ne lássa? A parancsokban az áll, és Jézus ezt átveszi: „Szeressétek Istent egész értelmetekkel! És egész lelketekkel! És egész szívetekkel!”

Mi az a „szív”? A Bibliának nincs egységes nyelve, és az „egységes” fogalmát sem ismeri. Ha a test, a lélek és a szellem összetalálkozik, akkor a Biblia a szívről beszél. A szív semmi szentimentálist nem jelent, hanem az élet centrumát, amely mindent átfog. Mindannyian rögtön megérezzük, hogy a szívével hallgat-e ránk valaki. Ez éppenséggel nem azt jelenti, hogy édeskés és jámborkodó módon figyel oda, hanem azt jelenti, hogy az ilyen ember a másokra hallgatásába beleviszi saját tapasztalatainak mélységét, testi emócióit és reakcióit, és az értelmét is. Mindez kiegyensúlyozza egymást. Természetesen eltart egy ideig, amíg valaki eljut ideig. Tizenhét évesen még nem lehetséges.

A test, a lélek és a szellem autonóm akar lenni. Világos, hogy a test hogyan törekszik erre. Amerikában ezt a röviden úgy mondják: „Drogok, szex és rock'n'roll.” Túlságosan könnyen neveztük „nagy bűnösöknek” a test megrögzöttjeit. Jézus mindazonáltal azt mondja, hogy a prostituáltak és az izákosok közelebb vannak Isten országához, mint az írástudók, a szellem megrögzöttjei – talán azért, mivel amazok könnyebben megértik kicsapongásaik közepette, hogy szükségük van a szellemre. A szellemi kicsapongások elkövetői azonban gyakran úgy vélik, semmiféle valódi szellemre nincs szükségük. Véleményem szerint ez a tulajdonképpeni bűn a Szent Szellem ellen. Nem lehet megbocsátani, mivel nem hiszi, hogy szüksége van bocsánatra.

A léleknek éppúgy áldozatul eshet valaki, mint a szellemnek. Ekkor az ember folyton új terápiaformák, érzelmek és kapcsolatok után vágyakozik szenvedélyesen, és interakciókban keresi lelke üdvösségét.

Mind a három területen csapdába lehet esni. De az elszigetelődött szellem a legveszélyesebb. Egyensúly híján mindhárom megbetegszik. A test nem tréfa, nem baleset, és nem is a lélek börtöne. A test nagy tanítómester. A fejünk, a szánk és a gondolataink inkább képesek hazudni, mint a testünk. A test nem hazudik.

A lélek a mély szurdokokat kedveli, a szellem a levegős hegyi magaslatokat. Isten talán legszivesebben a csúcshoz vezető út felénél találkozik velünk. Elbűvöl minket vágyakozásunk a transzcendenciára, de akárcsak a tanítványoknak, nekünk is meg kell tanulnunk, hogy leszálljunk a megdicsőülés szent hegyéről.

A lélek legnagyobb tanítómesterei közé tartoznak az ún. „méltatlan érzelmek”. Aki túlságosan tapad a szellemhez, teljesen le fogja tagadni az effajta érzelmeket: „Én nem vagyok hirtelen haragú, nem vagyok dühös, senkit nem gyűlölök, minden embert szeretek!” Aki sose gyűlölt még senkit, annak aligha van saját lelke. Vagy semmi sincs ezen a világon, amit gyűlölni lehetne? Meg kell engednünk magunknak, hogy engedélyezzük az illetlen érzelmeket, hogy átéljük őket.

Az amerikai televízióban arról lehet megismerni a keresztényeket, hogy állandóan mosolyognak. So-sincs pattanás az arcukon, mindig tisztára mosdottak, öltözetük pedig, mintha skatulyából húzták volna ki őket. Ez az örökös mosoly, amely nem ismer dühöt és kétséget, nem őszinte és senkin sem segít. A harag engedélyezésével nyitottakká válnak ama mélyebb emóciók iránt, amelyek előkészítenek minket Istenre. Az az út, amelyik keresztül vezet a világon annak viszontagságaival együtt, mindig megerőltetőbb és idegölőbb, mint az, amelyik megkerüli a világot. A lelki munka a világon keresztül vezető út, inkarnáció, megtestesülés: Az Ige testté lett, és közöttünk lakott.

Horst–Eberhard Richter

Minden oké! Vagy mégsem?

Félelem a félelemtől

A nyugati ipari országok jólétben élő polgárai bizonyos tekintetben az »utolsó emberhez« hasonlítanak, ahogyan Nietzsche ábrázolta Zaratusztra c. művében; ahhoz az emberhez, aki azt hiszi, hogy megtalálta a boldogságot, a lehető leghosszabb ideig él, kényelmet teremt magának, gondosan sétál, mivel a megbetegedés bűnnek számít, nem akar sem kövekben, sem emberekben megbotlani, némi méreg segítségével időről időre kellemes álmokat, s a végén kissé több méreggel kellemes halált szerez magának. Nietzsche talán sejtette már, hogy egyszer létezik majd azoknak a lelki folyamatokra ható gyógyszereknek a bőséges listája, amelyekkel időközben megnövekedett néptömegek próbálnak védekezni a félelemmel, a szenvedéssel és a depresszióval szemben. Modern jóléti kultúránkban új morál uralkodik.

Az oké-morál. Az emberek nem akarnak már megijedni, amint másokat sem illik megijeszteniük. Mosolyognak egymásra, amint a reklámposztereken és a TV-reklámok száz-ezreiben is csak sugárzóan gondtalan és egészséges arcok jelennek meg. Az szimpatikus, aki fittnak és jókedvűnek tudja tálalni magát, és ennek megfelelően a környezetét is vidámsággal fertőzi meg. Mindenki szórazótója a másoknak — ez lenne az ideális állapot.

Aki nyíltan megmutatja, hogy bánkodik, fájdalma van, vagy fél, az jobban tenné, ha nem menne emberek közé, hanem rögtön fölkeresné az orvosát vagy pszichoterapeutáját, netán szanatóriumba vonulna. A betegek-ről, fogyatékosokról, rokkantokról természetesen gondoskodni kell. De a lehető legkevesebbet lássunk ebből! Amit nem látunk, az nem zavarja ha-zug magabiztosságunkat.

A hazugság fenntartását nemzetközi megnyugtató- és szórazótóipar támogatja, és minden területen lelkesítőket és elfojtási szakembereket foglalkoztat. Ezek valamennyien a pozitív gondolkodást tanítják, a TV show-mestereitől a nagy politikai kommunikátorokig... Az emberek csak azt akarják, hogy igazolják, kielégítsék és álomba ringassák őket. A megnyugtatóipar azonban egyetlen súlyos problémával szemben sem képes

hosszan helytállni: például a túlnépesedett Dél nyomora, az ózonpajzs elvékonyodása, a klímásokk, Csernobil, az óceánok és a földek ki-halása, az atomfegyverkezés, a különféle háborúk és menekültáradatok problémájával.

A modern kommunikátorok azt hirdetik, hogy minden baj orvosolható, a közös jövőt illető minden gond túlzott, vagy éppen a pesszimisták és a rosszakarók találták ki. A bizakodás kötelező, a félelem tilos. A jóléti féltékéhez mindenesetre hozzátartozik, hogy az ember nem fél.

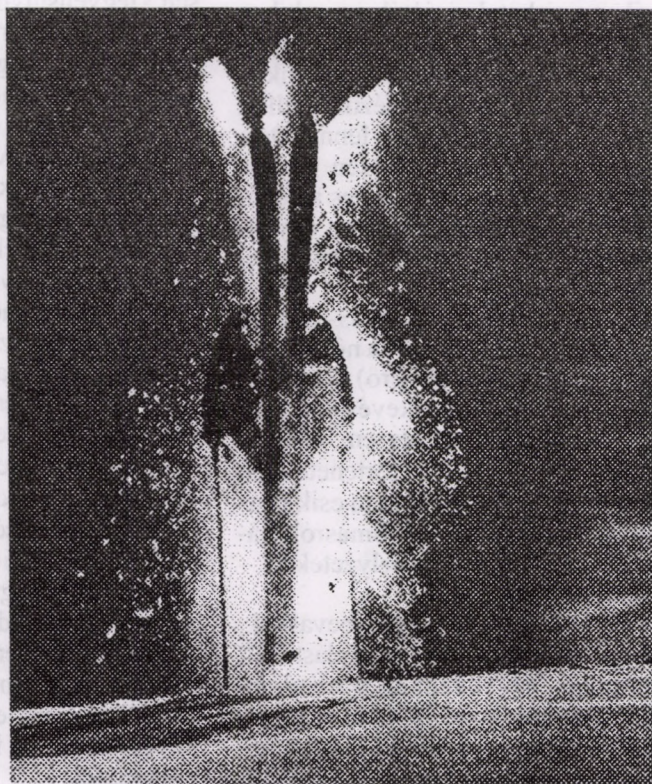
A kiváltságosak alkalmazkodó rétege ennélfogva állandóan gondjait és kétségeit elhárítva él. A hivatalos okémorál ad nekik tartást. Az emberek egyetlen hatalmas show-együttesként tálalják magukat, vagy hagyják, hogy ilyenként tálalják őket. Mintha egy hatalmas színpadon táncolnának, és megállás nélkül a fitness, az örökifjú frissesség és a mesterséges optimizmus hazugságát adnák elő egymásnak. Gigantikus, hisztérikus színház ez. Aki csak teheti, együtt játszik az oké-játék szabályai szerint. Aki nem bírja szusz-szal, az hamar kívül reked, »vesztes« lesz, s a »nyerők« ejtik őt.

Az oké-játék mindazonáltal minden más, csak nem valami békés ügy. Ez a könyörtelenség kultúrája. Akik egyesültek az erő és a félelemtabu kultuszában, azok a vesztesek, az árnyékba szorított gyöngék, az elnyomottak, a szegények és a rokkantak tehetetlenségéből élnek. Ezek alkotják a gettoizált társadalmi tudattalant. Itt félelem, gond és halál uralkodik. Az oké-társadalom pszichoszociális és orvosi szolgál-

latokat, segélyszervezeteket, adományokat és modellprojekteket küld ebbe az árnyékbirodalomba. De láthatatlan fal tartja tisztas távolban ezeket a tehetetleneket...

Hiszen a nyugati társadalom erős embereinek öngyilkos »életművésze-te« abban áll, hogy teljesen titokban a gyengék félelmében gyönyörködnek diádalmasan, ahelyett hogy saját Mély-En-jük elfojtott részét ismerék föl benne. A versengés lelketlen kultúrájában, ahol a győzelem és a hatalom a minden, az ejtettek a nyerőket s azok fiktív boldogságát igazolják. Ezért képes például a gazdag Észak szenvtelenül elnézni, micsoda félelem és kétségbeesés uralkodik Délen. Épp a vesztesekkel szembeni kontraszt stabilizálja őket, és kézzel-lábbal tiltakozik a lelki és az anyagi osztozás ellen, mintha valami fenyegető fertőzésről lenne szó...

Mi vagyunk a Nietzsche által leírt »utolsó ember«? Nem akarunk, vagy nem tudunk többé felizgulni? Nem tartjuk már képesnek magunkat arra az igényes erőfeszítésre, hogy ellenálljunk a pusztulásnak? Vagy cinikus egoizmussal van dolgunk, amely

azt mondja: Mi gazdagok, teremtsük meg még magunknak, gyerekeinknek és unokáinknak a kényelmes élet maximumát, mielőtt kitor a milliárdos menekültáradat, a globális ökológiai katasztrófa és az eltűnő erőforrásokért vívott, előre látható háborúk amúgy is nehezen elkerülhető káosza?

Hol marad az a félelem, amelyre a megmentési előkészületekhez szükség lenne? Hol marad az a gondoskodó, szerető félelem, amelyre Günther Anders int? Hol marad „az önzetlen félelem tudatos erőfeszítése”, amelyet Hans Jonas a történelmi felelősséggel bíró etika első kötelességének nevez?...

Vagy egy másfajta félelem az, amely maga idézi föl azokat a fenyegetéseket, amelyeknek kitesszük magunkat? Vajon nem az aktuális vagy potenciális ellenségektől való félelemmel indokolják-e például egészen nyíltan az egyik legrosszabb fenyegetést, nevezetesen a tömegpusztító fegyverek előállítását és terjesztését? Nem valami meghatározatlan féle-

lem-e az, ami az embert arra ösztönzi, hogy folyton egyre kockázatosabb technológiákkal növelje hatalmi helyzetét a világban, és egyre kevesebb természetes függőséget fogadjon el? Az optimista haladáshit előírásai és a hivatalos félelemtabu már maguk is nem az álcázott félelem kifejeződései-e?...

Minden tömegtájékoztató eszköz manipulatív módon azt zengi, hogy a félelem alacsonyrendű, káros, szánalmas, nevetséges dolog. De minden lejárata és megbélyegzése együttvéve sem képes kiirtani a félelmet. Egyenesen a kollektív neurózis kifejeződése, hogy egy ilyen hallatlan jelentőségű pszichikai tényt ostoba módon tabuként kezelnek, ahelyett hogy megvizsgálnák gyökereit és kihatásait.

Mert bármit is teszünk, valamilyen félelemmel függ össze; a félelem kiélésével, tudatos kerülésével, tudatlan elfojtásával, kivetítésével, túlkompenzálásával vagy feldolgozó legyőzésével.

Hogy megértsük viselkedésünket a hétköznapokban, a családban, különböző csoportokban és intézményekben és végül a politikában, mindenütt számolnunk kell a félelmünkkel: az elszigetelődéstől, a csődöt mondástól, a sebesüléstől, a büntetéstől, a saját lelkiismeretünkől és a haláltól való félelmünkkel. Minél makacsabban tagadjuk a félelmet, kiszámíthatatlan mechanizmusok révén annál inkább tör magának káros utakat...

Mindennek arra kell indítania minket, hogy megvizsgáljuk, hogyan keletkezik egyáltalán az életünkben a félelem, milyen formákban nyilvánul meg, hogyan hat személyes életünkben, társadalmi kapcsolatainkban és végül politikai magatartásunkban, milyen beteges, de milyen üdvös reakciókat is képes kiváltani.

Forrás: Publik-Forum, 1993/22

A Szerző pszichoanalitikus és pszicháter, a pszichoszomatika, a családterápia és a társadalomfilozófia területén végzett kutatásokat.

Wigbert Tocha

Ha egy büntető Isten megkicsinyíti az embert

Segít a hit megbirkózni az élet nehézségeivel?
Kérdések Sebastian Murken valláspszichológushoz

Amerikai tudósok szerint a hit segít a gyógyításban. Egészségesebbek a hívők, mint a nemhívők?

Nem, ez a tétel általánosságban nem tartható fenn. Németországban kísérleti helyzetben vagyunk, ugyanis Nyugat-Németországban a vallásos kötődés lényegesen erősebb, mint Kelet-Németországban, ahol csak mintegy húsz százalék tartja magát vallásosnak. Eszerint Kelet-Németországnak jelentős egészségi hátrányokat kellene mutatnia. Ez azonban nem így van. Az alapkérdés az, hogy mit és hogyan hisznek. „Egészségessé tesz a hit?”, ez a kérdés ilyen általános formában nem hordoz ismeretanyagot. Hasonló ehhez a kérdéshez: „Jó az eső a vetésnek?” Ugyanis erre így kell válaszolni: Azon múlik, mennyi eső, és mikor? Mit akarunk termelni? Milyen talajon? Mennyi a napfény? Léteznek komoly vizsgálatok, amelyek azt mutatják, hogy a transzcendens valósággal kialakított kapcsolat segítséget nyújthat. Azonban különbséget kell tennünk, mert a hitnek léteznek olyan formái is, amelyek nem segítenek.

Az amerikai vizsgálatok, mint például azok, amelyeket Herbert Benson, a Harvard Egyetem orvosa végzett, igen megbízhatóak és gyakorlati irányultságúak. Nem csodálatos gyógyulásokról van szó, hanem a mindennapok gyakorlatáról. Ezek nagyjából azt mutatják, hogy a rendszeres templombajárók jobban megbirkóznak a stresszekkel.

Jó dolog, hogy egyáltalán kutatják ezt a területet, és hogy a tudományos pszichológiai kutatásokban komoly témává lettek a hitbéli elképzelések és a vallásosság. A bökkenő abban van, hogy az USA-ban a kutatás növekedése egyetlen nagy pénzforrásra támaszkodik: a Temple-

ton Alapítványra. Az ezen alapítvány által támogatott kutatási kezdeményezések komoly tudósokkal dolgoznak, de az alapítványt tevőnek érdeke azt megmutatni a világnak, hogy a világ a vallástól jobb lesz.

Őn is indított kutatásokat. Mit mutatnak ezek?

Engem az a kérdés érdekel, mi a szerepe az egyéni vallásosságának a válsághelyzetek megoldásában. Bad Kreuznachban van egy pszichoszomatikus szakklinika, amelynek 465 ápolójáról azt akartam megtudni, mi a jelentősége a vallásosságának betegségükkel és annak feldolgozásával kapcsolatban. Kérdés volt az is, okoz-e döntő különbséget a hit, vagy annak hiánya. Az eredmény: Ami a pszichikai egészséget, a társadalmi beágyazódást és más személyiségjegyeket illeti, nincs különbség a hívő és azon emberek között, akik számára nem fontos a hit. Ha azonban a hívőket tekintjük, sokféle különbség adódik, mert ebben nem a tény önmagában a döntő, hanem a hit tartalma és módja. A dolgokat differenciáltan kell tekinteni, mert a vallásosság nem általában segít az életproblémák megoldásában.

Nem egyoldalú a vizsgálat a pszichoszomatikus betegknél, éppen mivel pszichikailag terheltek? Nem ez magyarázza a negatív eredményt?

A kérdés, „Hogyan hat a vallásosság?”, épp olyan csoportnál hoz gyümölcsöző eredményeket, amely pszichikailag terhelt. A vallás jelentősége különösen válsághelyzetekben lép előtérbe világosan. A magukat vallásosnak tekintők számára a hit valami nagyon fontos dolog. A vizsgált betegcsoport összehasonlítható az általános népességgel, mivel a betegek között is mutatkozik egyfajta

harmadolás. Egyharmad számára a vallás nem fontos, egyharmad számára van bizonyos jelentősége, míg az utolsó harmad számára nagyon fontos. Persze feltehető a kérdés, hogy aki depresszív, és sötétben lát, nem látja-e valóságát is sötétben? Azonban a vizsgált betegcsoportnál a „negatív” vallásosság nem aránytalanul nagy.

Miképpen differenciált a hit „minőségének” kérdésében?
Rákérdeztem az istenkapcsolatra. Milyen érzések fűzik az illetőt a „maga” Istenéhez, milyen istenképe van? Ebből adódik egy érzelmi és értelmi különbségtevés. Az embernek lehetnek negatív és pozitív érzései Isten iránt, Istent segítőnek és támogatónak, vagy szigorúnak és büntetőnek éli meg, vagy olyan Istennek, aki ugyan van, de nagyon távol, és nem avatkozik a dolgokba. A kapcsolat folyamata, a viszony ehhez az Istenhez teljes mértékben összevethető az emberekhez fűződő kapcsolatok folyamatával. Az Istenhez fűződő negatív kapcsolat jellemezhető a negatív emberi érzésekkel: szorongás, félelem, bűntudat, megnehezítettség, de lehet magány, elégedetlenség, elhagyatottság, csalódottság, függőség, távolság, düh vagy gyűlölet. A pozitív kapcsolatban ilyesmikről van szó: szeretetnek, elfogadottnak, kedveltnek lenni, érezni a védettséget, közelséget és bizalmat.

Hogy lehet, hogy az egyik személy Istent segítőnek, a másik pedig büntetőnek és szigorúnak éli meg?

Ehhez természetesen van valamelyes köze a vallásos nevelésnek is. Ha Istent félelemkeltőként mutatják be, ezt így rögzíti, teszi magáévá az illető. Gondoljunk csak Istennek arra az üldözött figyelésére, amit igen sok gyermek hallott: „A Jóisten mindent lát.” Persze azért a vallásos nevelés nem magyaráz meg mindent. Léteznek vizsgálatok, amelyek megmutatják, hogy hasonló vallásos nevelés ellenére teljesen különböző istenképek alakulhatnak ki. A pszichológia felismerte, hogy egy személy alapvető vonatkozási mintái visszatükröződnek vallásosságában is. De nem Sigmund Freud értelmezése szerint – aki azt mondja, hogy isten nem más, mint egy felnagyított apakép –, hanem differenciált módon, amely szerint az ember korábbi vonatkozási élményei behatolnak önmagáról alkotott elképzeléseibe és kapcsolatalakítási lehetőségeibe. Az átélt kapcsolatok ezen alapmintái befolyásolják az önértékelést. Aki biztos kapcsolati élményanyaggal rendelkezik, az biztonságban tudja magát, és így közelíti a másik emberhez is. A kapcsolódásnak ez az alapvető mintája aztán visszatükröződik a transzcendenciához viszonyuló kapcsolatban is. Aki inkább félnék alkatúnak éli meg magát, annak istenkapcsolata is félnék és óvatos lesz, és alkalmassint bűntudat és a törvény áthágásának tudata fejlődik ki benne.

Mindez hogyan függ össze a betegségekkel?

A szűrőpróba betegségek képek széles palettáját tárta fel: depressziók, szorongások, pszichoszomatikus megbetegedések. Mindenesetre nagyon óvatosan kell bánni az olyan oksági összefüggésekkel, miszerint a vallásosság bizonyos meghatározott fajtája betegséget okoz, vagy gyógyít. Vizsgálataim során azonban világossá vált, hogy akiknek nagyon negatív istenképük van, azok a betegség legyűrése terén jelentős hátrányban vannak a pozitív istenképpel rendelkezőkkel szemben. A negatív istenkép „sérülékenységi tényező”, vagyis gyengéségre mutat és növeli a kiegyensúlyozatlanságot. Akinek az Istenhez kapcsolódása olyan képzetekkel terhelt, mint a kisszerűség, csökkentértékűség, és akinek elengedhetetlenül szüksége van a megváltásra, annál szinte lehetetlen, hogy stabil önértékelést fejlesszen ki magában. Annak módja, ahogy az illető az Istenhez kapcsolódik, azt eredményezheti, hogy az eleve labilis önértékelés nem képes szilárdra válni. Az erőteljesen önkorlátozó vallásosság, amely az önérteket alacsony szinten tartja, amely leszűkíti a kapcsolatlétesítés képességét, az a vallásosság, amely élesen elválasztja a világot a túlvilágtól, az istenit az evilágítól, a jót a

gonosztól, az megnehezíti a stabil – biztonságos – világbanlét érzésének kifejlesztését.

Ez nem a szektákra vonatkozik elsősorban?

Vannak bizonyos vallási közösségek, amelyeknek ilyen a világképük, vannak a világ végére koncentrált csoportok, mint az Újapostoli Egyház vagy a mormonok. Azonban itt is óvakodnunk kell az egyszerűsítésektől. Ha az ember bizonyos jegyek alapján átlagosítva, vagy kollektív módon akar meghatározni valamely vallási közösséget, amelyre még a tetejébe a „szekta” igen kérdéses fogalmát is ráragasztja, akkor figyelmen kívül hagyja, hogy alapjában véve ugyanígy el lehetne marasztalni egy katolikus szerzetesrendet, vagy például egy karthauzi szerzetest, akinek nincs magántulajdona, aki abszolút hallgatási és engedelmisségi parancsnak veti alá magát. De az ilyen fajta vallásosságnak is vannak esélyei. Mindig konkrét emberekről, valamint a hit és életstílus egyedi hatásairól van szó, arról a kérdéstről, miképp tud megfelelni valaki az önmagáért és másokért érzett felelősségnek.

A pszichoterápia persze hagyományosan kritikus a vallás iránt. Nem kellene ezt újragondolni? Ma már nem arról van szó, hogy kijelentsük, „félre az Istennel”, hanem arról, hogy pozitív isten- és emberképet fejlesszünk ki.

Nagy problémát jelent, hogy a pszichoterápia a vallási tartományt úgyszólván teljesen kizárja területéről. A vallásosság nem téma elméleteinkben, az általuk megfogalmazott szövegekben egyszerűen nem szerepel. Ezzel olyasmit fejeznek ki, amely szerint a vallásosságot a társadalomban általában teljes mértékben a magánszférába szorítják le, vagyis a betegek vallási elképzeléseiket önként alig mondják ki. Van azonban egy rendkívül fontos feladat, az, hogy a vallásosságot témává tegyük a pszichoterápia számára, hogy annak jelentőségét megértsük az egyéni életben. És a második pont: az ugyan igaz, hogy értelmes dolog volna valamely negatív istenképet pozitívvá alakítani. Ez azonban nem a pszichoterapeuta feladata. Itt az embernek fel kell ismernie saját határait. Lehetséges fölvetni a beteggel folytatott beszélgetés során az ő istenképet, összefüggéseket feltárni, rákérdezni, hogy a kép miféle összefüggések révén jött létre, rámutatni, hogy az illető életében ez milyen funkciót tölt be, és néhány lépéssel tovább menni valami más kifejlesztése irányában. De az Isten dolgai a lelkipásztorra tartoznak. Úgy gondolom, a pszichoterapeutának itt fel kell ismernie a maga határait. A határ ennél a kérdésnél van: Milyen is az Isten valójában? Ez olyasmi, amit egyetlen pszichoterapeuta sem tud megválaszolni, és ezt meg sem szabad kísérlnie.

Tételét még egyszer összefoglalom. Az életfeladatok megoldásában, azokkal történő megküzdésben a vallásosság általában nem segít, de a pozitív istenkép segítséget jelent.

Itt is szeretnék viszonylagosítani. A pszichológiai kérdés a következő: Hogyan alkalmaznak valamit, milyen követelmény érdekében és milyen eredménnyel? Az egyik leggyümölcsözőbb valláspszichológiai tétel Kenneth Pargamentől származik. Megkísérelte, hogy a coping elméletet, a követelményekkel történő megbirkózás egyik pszichológiai elméletét kösse össze a vallásossággal. Vannak emberek, akiknek nagyon pozitív istenképük van és nagyon bíznak Istenben, és ennek ellenére, vagy talán éppen ezért nagy nehézségekbe kerülnek. Ez olyasmi, mint az a vicc a rabbival, aki árvíz idején nem hagyja el a házat. Az érkező segítőknak ezt mondja: maradjon, mert Isten meg fog menteni. Végül megfullad, mélyen csalódva áll Isten előtt, mondván, miért nem mentettél meg, hiszen annyira bíztam Benned. Erre Isten: Ugyan mit tehettem volna? Odaküldtem hozzád mentésedre a segítőket, de te rájuk se rántottál. Többet nem tehettem érted.

Fordította: Hampel Károly

A tékozló lány története

A bibliai történetek közül számomra a tékozló fiú esete az egyik legkedvesebb (Lk 15,11–32), mert azt a logikával nem magyarázható tény, evangéliumot közvetíti, hogy nincs olyan, hogy nincs visszaút; nincs olyan mélység, ahonnan ne lehetne magasságba kerülni.

Valljuk be őszintén, sok mindent nem érünk fel ésszel Isten dolgai-ból, legkevésbé zavarba ejtően pazarló szeretetét. Leginkább mindig akkor tévedünk ez ügyben nyilatkozva, ha szűkmarkúan bemérjük, mi az, amire Neki még futja, mi az, amit Ő még meg tud bocsátani. A teológiában az a gyönyörű, amikor ezt a követhetetlen, illogikus szeretetet szemléljük.

Valójában Istenről szólnak a bibliai történetek, az emberek szerepeltetése csak amolyan ürügy, szebb szóval illusztráció. Azért nekem mégiscsak van egy kis gondom ezzel.

A tékozló fiúval kapcsolatban az, hogy jellegzetesen fiús történet. Nem mintha a nők nem lennének elveszettek, de azért a lányok, asszonyok egy kicsit másként vesznek el, s talán más úton is találhatnak haza.

A nők nem annyira látványosan tékoznak, idegenben – bár erre is akad példa –, hanem sokkal inkább rejtetten, titokban, otthon.

Rugódoznak ők is a kötöttség ellen, de inkább a kézzelfogható szabadítóra várnak, mint a szabadságra. A döntési idegpályák nem annyira bejáratottak, ők nem a nagy megváltoztatók, a nagy megfordulók, ők nem annyira maguktól keresik fel a szembesülés alkalmait, mint inkább vitetnek, olykor kényszerítetnek, ha szerencsájuk van, egyenesen bele az üdvösségbe. És máris itt vagyunk a tékozló nő, a bűnös asszony történeténél (Jn 8,1–11).

Ez nem olyan szép kerek történet, mint a tékozló fiúé, itt nincs meg a hol volt, hol nem volt előzménye. Nem tudjuk, hogy ez az asszony miért ment bele a házasságtörésbe. Valóban egy szeretetkapcsolatot hagyott-e ott egy remélt jobbért? Nem tudjuk, igazi választás volt-e részéről, vagy csak belesodródott,

esetleg belekényszerült valamibe, amiről most egyedül kell számot adnia. Azt sem tudjuk, megbánta-e, amit tett? Vajon ami körülötte történik – hogy vádolják –, történik-e belülről is? Csak azt látjuk, ahogyan ez az asszony élet-halál mezszygóján áll, és mintha neki nem lenne beleszólása a dologba!

Irányítani nem tudja az eseményeket, csak elszenvedni. A mézárszékre vitt állat passzivitásával áll ott, száját nem nyitja szóra.

Szinte felbosszant a némasága. Miért nem mondja ki, amit a tékozló fiú, hogy vétkeztem? Miért nem könyörög? Miért nem kapcsol, hogy esetleg van egy kiskapu, ennek az idegen prófétának a könyörületessége, ahol kimenekülhetne...? Egyáltalán, miért nem aktivizálja egy kicsit magát, hiszen az életéről van szó?!

Azért, mert ez úgy van megírva, ahogy a nagykönyv szerint lennie kell! Ez jellegzetes nőitörténet, amelyben a nő nem alanya, cselekvője az eseményeknek, hanem csak tárgy. Róla beszélnek, de nem hozzá!

Sokáig azt sem értettem, ahogyan ez az asszony remegve, halálra váltan áll ott, és Jézus egy szót sem szól hozzá, hanem a csak a farizeusokkal tárgyal.

Valójában ez nem az ő története, ez hatalmi harc a szellemi vezető pozícióért. Az írástudók veszélyeztetve érzik magukat Jézus népszerűsége miatt, és felvonultatnak egy esetet, hogy próbára tegyék Jézust. Az esetet majd valószínűleg halálra kövezik, de nem ez a lényeg, mert ő csak amolyan gyalogáldozat. A nagy ügy nem az, hogy az asszonyt rajtakapták, hanem hogy Jézust rajtaveszítsék. A konkurencia padlóra küldése az igazi férfimunka.

A nőtragédiák bugyrainak alján ez a kegyetlen tény áll, hogy még a haláluk sem igazán az övék. Persze halálra köveződnek, és biztos meg is érdemlik, mert bűnösök, de közben meg sem kérdezik őket, mert senki nem kíváncsi a történetükre. A büntetés nem magasztosulhat fel a bűnhődés tisztítóüzében, mert az esetük, az életük másra kell, csak ürügy valaminek az elérésére.

A történelem évezredek hosszú során át végelethetetlen sorban termeli ezeket az áldozatokat, akik nem is nyilatkozhatnak meg, mert eszközzé alacsonyítják őket magasabb célok eléréséhez. Ilyesmire például Nagy-Szerbia megteremtése érdekében a bosnyák és más nemzetiségű nők megerőszkolása.

Jung óta tudjuk, hogy minden emberben kétféle lélek él: animus és anima, férfi-lélek és női-lélek. Ez az anima-változatú áldozódás talán ismerős a férfiak között is, amikor mások hatalmi harcának áldozataiként őket kövezik meg, nagy leleményességgel találva meg rá az ürügyet. De erről szólnak a kisebb-sébe került, vagy ezt a sorsot önként vállalt életek is.

Hogyan lehet túlélni a megkövezést? A bűnös asszony attól megmenekült ugyan, hogy kövek repüljenek feléje, de azon az úton, amelyen Jézus elé vonszolták, a vádaskodó szavak parittyaköveitől lelkileg már bizonyára véresre sebződött. Mennyire ismerős ez a tortúra ma is! Melyikönné élménytárában ne lenne meg a párja: amikor benuktan el kellett tűnünk, hogy a vádak mázsás köveit vessék személyiségünk gyengébb, védtelenebb területeire! Ezek alól kimászni – emberfeletti feladat. Nem is megy segítség – a feltámadás ereje nélkül.

Az istenfiúi beavatkozás mégis előbb a vádlókat veszi kezelésbe, és nem a vádlottat, mert jól látja, hogy kik a súlyosabb esetek. Azt is tudja, hogy a környezeti ártalmak ártalmatlanná tételével gyógyíthatja csak eredményesen az egyéni bajokat.

Mesterien teszi ezt Jézus! A farizeusok elébe hozzák nagy témájukat, a bűnt teljes életnagyságban, asszonyi formában. Választ várnak a nagy kérdésre, hogy aztán bese-gíthessenek az isteni büntetés végrehajtásába. Jézus azonban tudja, hogy az Ő Istene valami máson dolgozik: a szabadításon! Ezért válasz helyett visszakérdez, valahogy így: Szerintetek olyan könnyű a férfi és nő kapcsolatát tévesztés nélkül megítélni? Nektek sikerült ez? Az vesse rá az első követ...

A hangoskodás elülése után a csönd zavarba ejtően beszédes. Jézus a porba ír, nem kőtáblára vés. A porba írás a megbocsátás, a szám nem kérés mozdulata. A kőbe vésett paragrafusok, a törvény szigorából néma témaváltás történik a hogyan tovább, a szabadulás világa felé. Jézus a vádlókat sem kárhoztatja, nem kérdez bele kínos elnémulásukba, az isteni hallgatás csöndjével engedi őket útjukra. Mintha nekik is megbocsátana, pedig nem is kérték.

Kérdésre más valakit méltat: ezt az asszonyt, ezt a néma tárgyat, akinek a feje fölött élet és halál vilámai cikáztak. A kérdésben teremtő erő van: a tárgyból beszélgető társat alkot, akivel nem a bűnt taglalja. A vádlók iránt érdeklődik, és az isteni lényegből közöl valamit: Én nem tartozom közéjük. Isten és a vádló – nem azonosítható.

Ez az az új teológia, amely nem bűn-, hanem szabadításcentrikus.

Jézus valami nagyon lényeges dolgot ajándékoz ennek az asszonynak: új időt, a „mostantól fogva” fejezetét. Lélegzetelállítóan szép teremtési pillanatok ezek! A kárhoztatba küldés indulatával vonszolták ide ezt az asszonyt, halállal fenyegetve. A lélek mélysötét éjszakájában azonban földerengett az újrakezdés hajnala, s benne jelen volt a Teremtő. Az asszony életének legmélyebb pontja lett a legszebb pillanata, mert szavával ajándékozta meg őt az élő Isten fia. Innen a kitaszítottság, a magára maradttság után az elfogadottság felemelő érzése.

Vajon meg tudott-e birkózni ezzel a túlradó örömmel? Milyen lélekkel ment haza? Az önrendelkezés szabadságával, az isteni program világosságával! Vajon nem riasztja meg az új elvárás, nem terhelődik-e

rá felettebb ez a felelősség? Eddigi tapasztalatai önmagával kapcsolatban arról tanúskodnak, hogy reménytelen eset. Fog-e ez változni?

Nincs megírva az epilógus, az ott-honi fogadtatás. A nőörténetek, kisebbségsorsok többnyire mozaikszerűek, befejezetlenek. Bennünk kell folytatódniuk! Talán ez az asszony sem tudja biztosra ígérni magának, hogy ezentúl nem vétkezik, de azt tudja, hogy létezik ezen a földön valaki, aki ismeri életének azt a változatát, amelyben lehet jól csinálni a dolgokat, sőt, ő képes is lenne nem elrontani... Van valaki, nem is akárki, aki reménységgel gondol rá, aki ezentúl belülről szól hozzá, és valami olyasmit feltételez róla, amit ő még alig mer magáról elhinni. Ezért egy csomó „de” ágaskodik benne. Aztán talán hozzáteszi: Mégis, legyen Neki igaza!

Vörös Éva

A 80 éves Bulányi György a képernyőn

A leköszönő 20. század kevés olyan emberrel dicsekedhet Magyarországon, mint amilyen a piarista szerzetes, az immár 80 éves Bulányi György. Valószínű, hogy ezt a tényt csak a késői utókor fogja felismerni és elismerni.

A magyar feudális egyházat alapjaiban rendítette meg az 1945-ös orosz „felszabadítás”. Mindszenty letartóztatása után a magyar hierarchia kereste a „modus vivendit”, és gyorsan behódolt az új bolsevik hatalomnak. Az alsópapság is választót elé került. Csak kevesen álltak ellen a hatalom fenyegetéseinek. Sokan pedig a hatalom csábítására egyenesen annak kiszolgálói lettek, és saját paptársaik besúgóivá váltak.

Bulányi ellenállt. Sőt egyetemistákból kis sejteteket hozott létre, és föld alatti egyházat szervezett. Ezért rövidesen letartóztatták, majd életfogytiglani börtönre ítélték. A börtönben egyre nyilvánvalóbb lett számára, hogy a triumfáló egyház és a behódoló egyház nem Jézus egyháza. De hát milyen Jézus egyháza?

Kiszabadulása után az evangéliumokat elemezve megtalálja a Hegyi beszéd Jézusát, és a Hegyi beszédben az evangélium közepét. Ez a Jézus és ez az evangélium nem ismeri a gazdagság, hatalom és erőszak egyházát, de nem ismeri a gazdagságnak, hatalomnak és erőszaknak való behódolást sem. Bulányi újra felfedezi a valódi Jézust és az igazi evangéliumot. Vagyis a szegény Jézust, a szolga Jézust és a szelíd Jézust. Ennek megfelelően a gazdagsággal szemben az adás, a hatalommal szemben a szolgálat, az erőszakkal szemben pedig az erőszakmentes szeretet evangéliumát. Hatkötetes munkájában dolgozza fel mindezt („Keressétek az Isten Országát!”).

Közel tíz év börtön után folytatja, amit 1945-ben megkezdett. Még határozottabban nekilát az egyház megújításának. Felismeréseivel ugyanis nem marad meg íróasztalánál, hanem a gyakorlatban hívja létre azt az „alternatív egyházat”, amely tartalmában és formájában is a názáreti próféta közösségét (kiscsoportját) mintázza. A „Bokor” néven ismert közösség-hálózat a félfudális és behódoló egyház megújulását szolgálhatta volna, ha a magyar egyház vezetői felismerték volna benne az idők jelét. De a Lékai primás vezetete hierarchia – öngazolásként dogmatikai eretnekséget kiáltva – a kommunista hatalommal karöltve üldözte ezt a megújulási mozgalmat.

A Bokor negligálása Bulányi egyházi eltiltásának megszüntetése után is tart. A gazdagság, hatalom és erőpozíció vágya még a rendszerváltás után sem engedi érvényre jutni hazánkban az egyház jézusi megújulását.

A társadalom számára is óriási fontosságú volna egy ilyen belső megújulás. Ebben az évszázadban ugyanis már megéltük a Hatalom tobzódását, Hitler hatalmi tébolyát. Elszenvetűnk Lenin, Sztálin, Rákosi diktatúráját is. Most úgy tűnik, az új évezred küszöbén a Pénz uralma telepszik ránk, annak minden átkával együtt. Erre a kihívásra is van válasza a Bokornak...

A fenti témákat érintve három hiteles és beszédes rövidfilm készült Bulányiról, a következő címen: Bulányi György portré, Almom az egyházzal és Üzenet (a következő évszázadnak). Szerkesztő-rendező: Hegyi Béla. Operatőr: Mohi Sándor. Vágó: Maros Gábor.

Kovács László

A piaristák
dunaparti kápolnájában
(Bp., V. Pesti Barnabás u. 2.,
az Erzsébet-híd pesti hídfőjénél)
adventi beszéd-sorozatot tart
szentmise keretében
november 26-án, valamint
december 3-án és 10-én
18 órai kezdettel.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Krukkó boldog új esztendő-t kíván

Meséltem már nektek Krukkóról, a vándorló törpéről. Krukkó azonban nem volt mindig vándorló törpe. Amikor még egészen fiatalka volt, amikor még gyermek törpe volt, odahaza élt ő is Törpeországban.

Történt egy reggel, hogy bebábméskodott Krukkó a törpekirály konyhájába. A nagyszakállú öreg király éppen lángost sütött. Mihelyt megsütött egy-egy lángost, tüstént meg is ette. Senki sem tudott olyan finom lángost sütni egész Törpeországban, mint a király. Szerette a király lángosát Krukkó is, és céltudatosan köhintett egy picikét. A király ekkor rátekintett az okuláréja fölött, de nem kínálta meg lángossal, hanem ezt kérdezte tőle: „Nem tudod, hogy ma újesztendő napja van? Miért nem kívánsz nekem boldog új esztendőt?”

Krukkó nem érezte hibásnak magát s jóhiszeműen felelte: „Mert úgyis tudja kend, hogy mindenkoron boldogságot kívánok kendnek.” A király azonban felforjant: „Akkor is úgy illik, hogy boldog új esztendőt kívánj! Az embereknek se kívántál még boldog új évet?” Krukkó most már zavarba jött: „Nem tudtam, hogy kellett volna...” „Mert nem figyeltél, amikor elmagyaráztam! Tüstént menj ki hozzájuk. Találsz itt a legelső völgyben három házat, mindegyikbe kopogj be, és kívánj szépen boldog új esztendőt. Ha visszajöttél, kapsz egy lángost tűzóraira.”

Az emberek világában persze tél volt és akkora hó, hogy a kis Krukkó mellig gázolt benne. Nagynehezen elvergődött az első házig, s már emelte az ujjacskáját, hogy kopogtasson. Ekkor azonban kilépett a házból egy férfi, mindkét kezével a fejét fogta,

és ezt sóhajtozta: „Nem bírom ki, nem bírom ki!” Krukkó megkérdezte tőle: „Mit nem bírsz ki?” „Hogy éhezzen a családom! Már egy hete rántott levesen élünk, de ma már se lisztünk, se zsírunk! Mi lesz velünk... jaj, mi lesz velünk nyárig?!” Krukkó szétnézett a völgyben, és megkérdezte: „Van itt valahol a közelben sok ennivaló?” A férfi felmutatott a hegyoldalra: „Abban a tornyos házban. Annyi ott az ennivaló, rogy össze a kamra.” Krukkó gondolkodott egy kicsit, aztán így szólt: „Menj vissza a házádba. Ha koppantást

lett több Krukkónak egy csipetel se! Kiemelte a kőkerítésből a nagy tölgyfa kaput, lefektették a hóra, megrakatta istenesen liszteszsákokkal, zsírosbödönökkel. szalonnával, kolbással, sódaral. De jött ám ki a gazdag ember is, és mondotta nagy haragosan: „Jól van, a kapuval rászedtél, de ha nem fél kézzel viszed, itt marad minden!” Krukkó nevetett: „De fél kézzel viszem!”. Azzal félkézzel megtaszította a rakományt, a kapu rábillent a lejtőre, Krukkó a tetejibe ugrott s leszánkázott véle a hegyoldalra, éppen a szegény ember ajtaja elé. A kapu az ajtónak ütődött, koppantott rajta, Krukkó meg leugrott, s elbújt. Úgy leste, amint behordja a szegény ember családja a zsákokat, bödönöket, mindent. De egyszerre csak ijedtté vált Krukkó arcocskája, s mondta magában nagy bosszankodva: „Ejnye, ejnye, arról meg elfeledkeztem, hogy boldog új esztendőt kívánjak nekik! Most már nem háborgatom őket az evésben. Majd a másik háznál jobban ügyelek.”

Amikor bekopogtatott a másik házba, egy leány boldogan felkiáltott odabenn: „Ez Jóska! Visszajött!” De amint megpillantotta Krukkót, zokogva a kemencéhez támolgott, ráborult a padkára és jajgatta: „Jaj, dehogyis Jóska, dehogyis engedik vissza! Jaj, minek is reménykedem?!” Megtudta tőle Krukkó, hogy ma kellett volna az esküvőjének lennie. Az előző napokban azonban katona-fogdosók jártak a vidéken, megfogták kötéllel a vőlegényét is, Jóskát, s viszik a császár seregébe, messzi idegenbe, s jó, ha tíz-húsz esztendő múltán hazaengedik, de az is lehet, hogy soha többé nem látják egymást. Megtudta tőle azt is Krukkó, hogy ma még ott őrzik a közelben

hallasz, gyere ki!” S már gázolt is fölfelé a hóban. A tornyos ház előtt zsebre dugta csúcsos törpe-sapkáját, hadd vélje emberi gyermeknek az ott lakozó gazdag ember, s ne fogjon gyanút. Bement hozzá s kérte: „Adj nekem egy kis ennivalót, te gazdag ember! Csak annyit, amennyit fél kézzel el tudok vinni a kapu fölött.” Gondolta a gazdag ember, no, az nem lehet sok, s parancsolt a szolgáltnak: adjanak annyi ennivalót ennek a gyereknek, amennyit fél kézzel el tud vinni a kapu fölött. Dejszen nem is kel-

az összefogdosott legényeket a város széli kaszárnyában. Kérdezte hát a leánytól: „Van-e arc képed Jóskáról?” Emlékezetébe véste a Jóska legény arcvonásait, s már futott is a hóban a város felé.

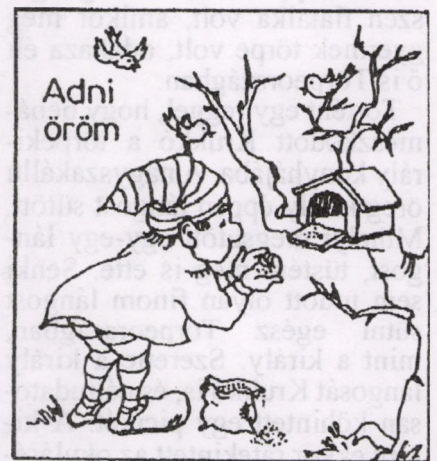
Jóska parancsolója, a strázsamester egy korcsmában iddoggált. Krukkó megállt előtte, s csak ennyit mondott: „Tudom, amit tudok!” A strázsamester lopkodta a pénzt, amit a legények menázsijára kapott, megijedt hát Krukkó szavától, de úgy tett, mintha nem félne: „Jól van, törpe, eredj csak panaszra a kapitány úrhoz, de semmit se érsz vele. Nincs senki a legények közt, aki merészelne ellenem vallani!” Krukkó nevetett: „Nincs-e? Hiszen ott vagyok köztük én magam is katona alakban! Ide süssön kelmed!” Azzal megperdült maga körül s olyanná változott, amilyenek a Jóska legényt látta az arcképen. S még mondotta is harsány legény hangon: „No, strázsamester uram, ugye, hogy lesz, aki tanúsítja: nem volt hús a levesben?” Újból megperdült, visszaváltozott törpévé s kiszaladt a korcsmából. De futott tüstént a strázsamester is a kaszárnyába, s ráripakodott az ott búslakodó igazi Jóskára: „Hordd el magad tüstént, te gaz törpe!” Jóskának kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy firtassa, mért nevezi őt törpének, sietett a menyasszonyához. Látta Krukkó is, de megint bosszankodnia is kellett: „Ejnye, ejnye, a második házban is megfeledeztem róla, hogy boldog új esztendőt kívánjak! De hát most esküvőre sietnek, nem zavarhatom őket.” S elhatározta erősen, hogy a harmadik házban, mihelyt belép, boldog új esztendőt kíván.

A harmadik házban azonban nem is válaszoltak a kopogtatására, és senki se volt a konyhában. Betekintett a nyitott ajtón át a szobába, s látta, hogy ott ül az egész család egy kicsiny ágy körül. Az ágyban láztól piros arccal feküdt egy kisfiú. S az a kisfiú gyöngye hangon kérdezte: „Édesanyám... miért sír?” Édesanyja gyorsan megtörölte a szemét, és

ezt felelte: „Nem sírok, Jánoskám... Hagymát vágtam az előbb... attól könnyezik a szemem.” Ekkor egy kislány hirtelen felállt és kifutott a házból. Odakint nekidőlt az ajtófélfának és zokogott. Krukkó utánament és csöndesen kérdezte: „Mi baja Jánoskának?” A kislány alig bírt beszélni a zokogástól: „Nagyon megfázott... azt mondta a ... javas ember, hogy már a delet se éri meg...” Krukkó ezt kérdezte: „Terem-e itt valahol szeretemfü?” A kislány egy magas hegyre mutatott: „Ott fönn. A csúcában. De most nem lehet megtalálni a hótól. Az talán használna?” Krukkó a kislány arcához nyúlt, kisujja hegyére vett onnan egy könnycseppet, kicsiny tenyerébe zárta és már futott is fölfelé arra a magas hegyre. Nyakig járt a hóban, de fölért a csúcra. Ott kinyitotta tenyerét, s a könnycseppet a hóra cseppentette. A hó a könnycseptől elolvadt, talált Krukkó szeretemfüvet, s már bukdácsolt is lefelé. Odaadta a füvet a kislánynak s mondta: „Érintsd meg vele Jánoska mellét.” A kislány beszaladt, s a következő pillanatban ámuldozó kiáltások, boldog nevetések hallatszottak a házból. Krukkó is nevetett örömeiben, de tüstént a homlokára is csapott: „Ejnye, ejnye, a harmadik házban se kívántam boldog új esztendőt! De most már nem megyek be, ne kelljen hálálkodniok.”

A törpekirály még mindig süttötte s ette a lángosokat. Amikor észrevette, hogy Krukkó megint az ajtóban ácsorog, megkérdezte tőle: „No, kívántál-e boldog új esztendőt a három házban?” Krukkó szégyenkezve dűnyögte: „Mindig elfelejtettem. Aztán már nem lehetett.” Hej, megmérgeződött az öreg törpekirály: „Elfelejtetted? Mert el akartad felejteni, te haszontalan! Nem szeretsz boldog új évet kívánni, tudom én jól, te betyár! De ne búsulj: az én lángosomból nem is eszel!” Ezt ugyan hiába mondotta, mert Krukkó bizony búsul. Nagyokat szippantott a sülő lángosok jó szagából, és ott ácsorgott továbbra is a konyhaajtóban.

A király rá-rátékitett az okuláréja fölött, s egyszerre csak ezt mondta: „Ott ugrál valahol a bokrok között Bérci Berci. Keresd meg, s legalább neki kívánj boldog új esztendőt. Aztán pedig... nem bánom..., gyere vissza!” Bérci Berci ugyanolyan gyermek törpe volt, mint Krukkó. Tulajdonképp haragosai voltak egymásnak, mindig veszekedtek, de Krukkó most nem törődött ezzel. Odaszaladt hozzá, s mondta neki: „Boldog új esztendőt kívánok!”

Bérci Berci azonban végignézte: „Csúfolódsz? Te béka!” Krukkó nem hagyta magát: „Te vagy a béka!” Néhány pillanat múlva egymás haját markolták, s a földön hemperegtek. Krukkó volt az erősebb, alaposan ellátta a baját Bérci Bercinek. Még az orra vére is eleredt, s ülve maradt a földön, onnan kiabálta Krukkó után: „Béka! Azért is béka!” De Krukkó ekkor már ismét a konyha előtt settenkedett, s kérdezte tőle a király: „No, kívántál-e neki boldog új esztendőt?” Krukkó ragyogó arcocskával felelte: „Kívántam!” Felderült a király ábrázata is: „Lám, lám..., tudsz te boldog új esztendőt kívánni, csak legyen, aki ügyesen rászorít.” Azzal kivett az egyik serpenyőből egy gyönyörű szép, frissen sült lángost, és barátságos mosolygással Krukkó felé nyújtotta: „Ne, nesze!” És mind a ketten nagyon elégedettek voltak. A király önmagával, Krukkó pedig a lángossal.

Egy kiállítás képei

A kiállítás helyszíne önmagában véve is sokatmondó. Az orosz filmek hajdani mozijában, a volt Gorkij moziban a kommunizmus alatt is üldözött Jehova Tanúi Gyülekezet magyarországi 100 évéről nyílt kiállítás. A heti kulturális ajánlatokból kimaradó kiállítás rendezői nem kaptak külön állami támogatást, és a bezárásért sem tüntettek. A Gyülekezet, akár csak a kiállítás, nincs az érdeklődés középpontjában, hiszen ők nem rendeznek a krisnásokhoz hasonló utcai népiünnepélyeket, nem övezik a Hit Gyülekezetéhez hasonló botrányok. Igaz persze, hogy a Gorkij mozi átépítésével nyert templomukat sem Makovecz Imre vagy Rajk László tervezte. Építkezéseik befejezéséhez nem számíthattak 200 millió forintba a kormány külön alapjából, mint a Pázmány Péter Katolikus Egyetem. (Ez utóbbi azért érthető is, hiszen nem a miniszterelnököt kérték fel az avató ünnepség szónokának, és ők nem a millicentáriumra várnak, hanem Jézus Krisztus eljövételére.)

Jehova Tanúi azon kevés egyházhoz tartoznak amelyeknek a tagjai megfelelnek a kormány elvárásainak, mivel nemcsak papolnak a nagy családról, de vállalják is a sok gyereket. A történelmi egyházak híveivel szemben, náluk ismeretlen a házasság előtti nemi élet és az abortusz. Ráadásul, ha nem is a legnagyobb összegű, de a legbecsületesebb adófizető állampolgárok közé tartoznak. Kétkezi munkával szerzik meg a mindennapi, vállalkozásaik megalapításakor a missziós szempont, és nem ennek a Hit Gyülekezetében ismert fordítottja dominál. Bár tizedet ők is fizetnek, de ebből nem futja egyházi paloták fenntartására, konferencia-csarnokok felhúzására, és aztán üresen tátongó templomok építésére. Nem ismernek alantas munkát, és esetükben az államnak munkanélküli segélyre sem kell költenie.

Ha ilyen jóralólok, akkor hogyan lehetséges az, hogy 100 év után is kevesebben vannak Magyarországon, mint a rendszerváltás előtt szintén engedély nélkül működő Hit Gyülekezete? Az állam miért nem kedveli őket, miért keverednek rendszeresen szekta hírébe, és miért lehetnek ők az új egyház-alapítási törvény egyik be nem vallott céltáblája? A válasz rendkívül egyszerű, hiszen a történelmi egyházakkal – és tegyük hozzá, a Hit Gyülekezetével – ellentétben, náluk még nem következett be a „konstantini fordulat”. A Jehova Tanúi legfőbb és semmivel, soha nem ellen-súlyozható halálos bűne az, hogy politikailag semlegesek. Nem politikai és világi hatalomban gondolkodnak, mint az államok, a politikai rendszerek, a pártok és a világegyházak. Ők sohasem éltek semmilyen államegyházi vagy nemzetegyházi modellben, nem ülik meg az állami és nemzeti ünnepeket. Nem használták a hitleri Európában a „Heil Hitler” köszöntést, nem tettek esküt a hitleri, a sztálini, a ká-

dári zászlókra, nem lettek pusztán a „belső reformálás” érdekében párttagok, nem volt békepapságuk és kollaboráns püspökük. A kis lépések politikájának mondott, elvtelen kompromisszumok sorozatából álló modell ismeretlen volt körükben. Vezetőiknek a rendszerváltás után nem kellett lemondaniuk – nem úgy, mint a történelmi egyházak vezetőinek illett volna –, mert nem követtek el semmi politikailag és morálisan szegénylmi valót. A katonai szolgálattal és a katonai vonatkozású munkákat háború és béke idején egyaránt megtagadták. A III. Birodalomban ezért 20 ezren kerültek koncentrációs táborokba, a németországi börtönök lakóinak 5–10 százalékát ők tették ki, még a megalázottak között is, a külön nekik készített lila háromszöggel a mellükön – a zsidókkal együtt – a legmegalázottabbak voltak. Radnótiával együtt viseltek a bori munkaszolgálat kínjait, majd a nyilasok végeztek sokukkal nyilvános kivégzéseken. Horthy és Rákosi börtöneiben 3–9 évet, Kádár börtöneiben 2–4 évet raboskodtak. A keresztény egyházakkal és egyes vezetőikkel ellentétben a zsidóüldözés szele sohasem sodorta el őket, számukra mindig, minden ember – származásra, vallásra, nemzetiségre való tekintet nélkül – ember volt, és az is maradt. Vallásháborúkat nem robbantottak ki, háborúkban nem hogy nem vettek részt, de rendszeresen a háborúk első áldozatai között voltak. A történelmi egyházakkal ellentétben Istenüket nem küldték a másik Istene ellen harcba, katonai zászlókat nem áldottak meg, a csaták előtt nem gyóntatták meg a rájuk bízott katonákat, hogy tiszta lélekkel öljenek vagy haljanak, tábori lelkesedést – a többiekhez felzárkózó Hit Gyülekezetével ellentétben – még a rendszerváltás után sem létesítettek. A jugoszláv háború ellen sem vonultak ki ugyan az utcára, de sem a szerb, sem az albán, sem pedig a NATO-katonák között nem volt Jehova Tanúja. A katolikus egyházzal ellentétben ők a jugoszláv háború idején sem keresték fel a miniszterelnököt, és nem adtak egyházi támogatást a magyar részvételhez. Ők nem folytatnak népiártást és nem bombáznak, de támogatást sem adnak mindehhez az egyházi ingatlanok, a hitoktatói fizetések ellentételezéseként. Nem szavaztak a NATO ellen, mert el sem mentek a szavazásra, de a történelmi egyházakkal és a Hit Gyülekezetével szemben nem is támogatták a NATO-csatlakozást.

A Jehova Tanúk „bűnlajstroma” azonban nem ér itt véget. Mivel nem vesznek részt szavazásokon és semmilyen közéleti tevékenységet nem fejtenek ki, egyetlen egy párt sem akarja megszólítani őket. Mivel a pártok nem számíthatnak szavazataikra, a hatalom megszerzésének vagy megtartásának szempontjából teljesen marginális csoportnak számítanak. Ha a tavalyi választásokba nyíltan és közvetlenül beleszóló történelmi egyházakra vagy az

SZDSZ mögött felsorakozó Hit Gyülekezetre gondolunk, akkor ez a periférián is túli helyzet teljesen érthető. Érdekvéonyesítő képességük a nullával egyenlő, hiszen az egyházakkal és a Hit Gyülekezetével ellentétben, nekik nincs sem közvetlen sem közvetett parlamenti képviselőjük, híveik állami hivatalokban nem dolgoznak, a miniszterelnök egyházi tanácsadói és a egyházi kapcsolatok főosztályának vezetői is az ellenérdekelte történelmi egyházak képviselőiből kerülnek ki.

A Tanúk másik, lehet, hogy még ennél is súlyosabb bűne az, hogy kilógnak ebből a haszonelvű és főleg fogyasztói világból. Nincsen gazdag vállalkozói rétegük, nem akarnak és nem is tudnak úgy termelni és fogyasztani, mint a lakosság 70–80 százalékát kitevő történelmi egyházak és számos kisebb egyház tagjai. Ebben a tőkésített és multinacionalizált világban pedig keveset vagy mást és másként fogyasztani már több, mint bűn.

A Jehova Tanúi azonban más dolgokban hasonlítanak a Hit Gyülekezetéhez. A történelmi egyházak a Hit Gyülekezetét és a Jehova Tanúit egyaránt az Úr megszentelt szőlőjébe betolakodóknak tartja, akik a hívek lelkeért folytatott kíméletlen küzdelemben túl nagy sikereket érnek el. A rendszerváltás előtt az állam és az egyházak, a rendszerváltás után pedig az egyházak – néha állami segítséggel – mindkét gyülekezetet eltiprandó versenytársnak tekintették.

A Jehova Tanúi viszont számos dologban ugyanolyanok, mint a történelmi egyházak és általában véve az egyházak. Hit és erkölcs dolgában – és azon kívül is – ugyanúgy tévedhetnek gondolják magukat, úgy hiszik, hogy egyes-egyedül ők ismerik az igazságot, ők tudják a biztos utat Istenhez és az üdvösséghez. Ugyanúgy intoleránsak azon tagjaikhoz (kiközösítik őket), akik nem tartják be szabályaikat, a dogmatikai kérdésekben nézetkülönbségeket sem tűrnek meg. A Jehova Tanúi ugyanolyan hierarchikus egyház, mint az összes többi, Isten szava kizárólag a hierarchia legfelsőbb csúcsain álló vezetőkön keresztül érkezik, akik személyükben szentek és sérthetetlenek. A legfelső szint és közvetlen környezete – ebben az esetben a Brooklyn-i központ – mondja meg ellentmondást nem tűrve, hogy mi az Isten akarata. A Jehova Tanúi antimilitarizmusa is belső, szervezeti és gondolkodásbeli militarizmusból táplálkozik. A Tanúk gyülekezetük parancsára nem fognak fegyvert, körükben a lelkiismeret szabadsága nem érvényesülhet. Térítési aktivitásukban és módjában is jelen van a verbális erőszak. A kiállítás képeit azonban – pro vagy kontra – még hosszan lehetne elemezni...

Csapody Tamás

Barcza Barna

testvérünk és barátunk, a Bokor Bázisközösség kiemelkedő egyénisége
1999. szeptember 14-én befejezte földi pályafutását.

Végrendelete egy részletének,
az érte bemutatott szentmisén elhangzott homiliának
és egy hozzá intézett posztumusz levélnek a közlésével emlékezünk Rá.

„Áldott vagy Te, Istenem, aki a Te szolgád szívét a tudásra megnyitod! Minden tettet irányítsd az igazságra, és fogadd el őt a Te igaz fiadnak, hiszen oly kegyelmes vagy a kiválasztottakhoz, hogy méltóak legyenek Hozzád mindörökre.”

(A kumráni közösség szabályzatából)

„Hálásan köszönöm meg Urunknak, Istenünknek azt a gondviselő szeretetet, amellyel egész életem során, megpróbáltatásaim idején is elhalmozott. Ezt a szeretetet legtöbbször jó emberekön keresztül osztotta ki számomra. Velem volt, megsegített akkor is, amikor egyházának vezetői, megfélelvezve hivatásukról és küldetésükről, nem az egyház építését segítették, hanem az ateista államhatalom érdekeit szolgálva üldözték a Bokor bázisközösségeit, akik közé magam is tartozom.

... Minden különösebb hírverés nélkül, vagyis előzetesen senkit sem tájékoztatva, hamvasszanak el, és hamvaimat szórják szét az erre kijelölt parcellában. Akár Bokor-beli testvéreimet, akár családom még élő tagjait, akár a váci püspökséget elegendő a megtörtént elhamvasztásról és szétszórásról utólag értesíteni.”

„Önmagában való anyag nincs, csupán az éltető, láthatatlan, halhatatlan szellem van mint »az anyag ott«..., és a titokzatos alkotó, akit én nem restellek Istennek nevezni.”

(Max Planck)

Kedves Testvérek!

Ma fájó és mégis örömteli szívvel jöttünk el hálát és köszönetet mondani. Fájó szívvel, mert mi itt a földön szegényebbek lettünk Barna halálával, s örömteli szívvel, mert ma ünnepelnünk kell, hisz a halál a hazatérés ünnepe is.

Mindig adósai maradunk az elmenőknek. Barna a Bokor egyik legnagyobb egyénisége volt. Gondolataival és figyelmes szeretetével körülvelt minket.

Miért is mondunk ma köszönetet érte a jó Istennek?

1. Azért mert hiteles ember volt.

Meggyőződéséért, hitéért annak idején vállalta a börtönt, majd később a Bokorhoz tartozása miatt az egyház perifériájára szorítást is. Azt képviselte, amit maga is vallott. Áttetsző ember volt.

2. Azért, mert kereste az igazságot.

Mindig nyitott lélek maradt. Sokan már fiatalon bezárlanak az értékek irányában, Barna idős fejjel is hajlandó volt újra és újra elgondolkozni saját nézeteiről.

3. Azért, mert a benső utat járta, vagyis ezoterikus volt.

Mai, túlságosan is racionális világunkban felhívta a figyelmet a befelé figyelés fontosságára, vagyis arra, hogy Istent a benső úton tudjuk elérni, megtapasztalni. A kereszténységnek és talán a Bokornak is van egy igen mostohán kezelt gyermeke, ez a pozitív misztika; úgy látom, hogy Barna hidat próbált verni a jó értelemben vett hagyomány és a mai ember istenkeresése között.

„Semmi ne zavarjon, semmi ne rémítsen, minden elmúlik, Isten nem változik. A türelem mindent elér.
Annak, aki Istené, semmi sem hiányzik, Isten egymaga elég.”

4. Azért, mert nagy összegző volt.

Azon kevés testvérek közé tartozott, akik képesek a nagy összefüggések meglátására. Az értelem, a szív és az Isten megtapasztalásának a hármasságában látta az ember Isten felé haladásának biztosítékát. Rámutatott más vallások és a kereszténység közös nevezőjére, képes volt emberiség méreteiben gondolkodni.

5. Azért, mert hűséges volt a szenvedések közepette is.

Sohasem panaszkodott. A megpróbáltatások közepette is az Úrral való találkozás készülétének tüzeiben égett.

Fellapozva a „Papok 2” közösség füzetét, az utolsó találkozó elmondott gondolataiból idézek: „...A visszajutás az isteni Énbe, csak lelassulással lehetséges... Lemondok a látzatvalóságáról, hogy mindent megkapjak az Istentől.”

Ugy tűnik, Barna haza akart menni, és Isten meghallgatta kérését. Eszünkbe jut a János-evangélium gondolata: „Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért.”

Kedves Barna! Most megköszönjük egész életedet a jó Istennek. Nagyon sokat kaptunk Tőled mi mindannyian, akik itt vagyunk. Az adósságot egymásnak és az utánunk jövőknek tudjuk törleszteni.

Avilai Szent Terézia gondolataival engedünk el a csillagok útján, s imádkozunk, hogy hazatalálj a végtelenül szerető Istenhez.

Kedves Barna!

Tudatom veled, hogy nem haltál meg. Szinte látom elnézően kuncozó ábrázatodat, amint somolyogva válaszolsz: „Nekem mondd, Pityukám? De azért jólesik, hogy szóvá teszed...” Természetesen a megyeri plébánia szobájában mondd ezt, ahol annyit beszélgettünk, mi több: filozofáltunk. Azt azért felrovom neked, hogy – filozófushoz méltatlanul – most a legkönnyebb utat választottad a vég-ső ismeretek megszerzéséhez.

Rádásul alaposan megtréfáltál engem: se szó, se beszéd, egyszer csak bevonultál a mennyei seregekhez. Annak idején a börtönbe is ilyen gyorsan vonultál be. Ahogy mesélted, a jószívű rabtársak loptak neked törülközőt, mert még a létszámban sem voltál benne. Azt hiszem, most a mennybélieket kényszerítetted hasonló gesztusra; váratlan megjelenésed miatt talán szegény angyaloknak is törülközőt kellett lopniuk.

Tudom, tudom, ne is mondd, most aztán sikerült megbotránkoztatni szentéletű testvéreinket, e költői képbe talán még az egyház is belebukik, ha meg nem mentik buzgó barátaink. De hát elsőként éppen azt tanultam tőled, hogy az egyházat nem kell folyamatosan megmenteni, hol ettől, hol attól, észszerű és elvtelen kompromisszumokkal, „okos” politikálással. Az egyházat a Szentlélek tartja fenn, nekünk csak tanúságot kell tennünk némely dolgokról, időről időre.

Mostani tanúságtevésem imígyen szól: Barcza Barna nem halt meg, s nem azért, mert ezt a tény képtelen vagyok felfogni. Ellenkezőleg: az úgynevezett tényekkel és a látszólagos valósággal van itt valami baj. Úgy sejtem, hogy félre vagyunk vezetve mi, mindnyájan, fizikai törvények és tompa érzékeink által.

Én is ott voltam a búcsúztatódon, amelyről azonban hiányzott a te megkapó személyiséged. Te valahogy mindig rá tudtál ébreszteni minket arra, hogy – a tények ellenére! – értékes és nagyra hiva-

tott emberek vagyunk. Én mindig ezt éreztem a közeledben, és a teljes egyenrangúság állapotát, holott kisinas sem lehettem volna melletted. Sem korban, sem tudásban, sem szenvedésben.

Csatárkán találkoztunk először, hetvennyolcban, egy kísérleti öszszejevetelen. Különböző rendű és rangú emberek verbuválódtak össze, így kerültem én is oda, „a nagyok közé”. Egyszer csak hivatlan vendégek kopogtattak: egy odaküldött rendőrijárőr. Arra voltak ki-

kerületben nem sok hívet szerezhetsz az Úgynek. Így utólag nézve, a Bokor is kicsit „munkáskerület” lett számodra, kevés téged értő ember akadt benne. Aki nem filozofál, az nem érti, hogy hipotézis nélkül nem lehet igazi ismeretekhez jutni. A hipotézis a tudományosság első szintje. Ha nem visz előre, akkor fájdalom nélkül megválnak tőle – egy újabb hipotézis kedvéért. Az első lépcsőfok azonban átugorhatatlan, mindenképpen rá kell lépni. Te úgy hagytál itt bennünket, hogy a soros hipotézisen álltál. Egy feltevést képviseltél, amit már nem volt időd jobbra cserélni. De csak az járhat így, aki Isten felé törekszik; aki nem keresi az igazságot, az nem.

Egyszer rövid időre magamra hagytál megyeri káplánszobádban. Visszajöve csak kopogtatás után léptél be, amit akkor nem érttem, még magyarázat után sem. Ez a tudatos gesztus azt jelentette, hogy neked nincs saját tulajdonod, nincsenek érvényesíthető jogaid („Az én szobám!”), ami a tied, az másé is, használhatják bátran. Most te vagy bent, testvérem, tehát nekem kell udvariasan bekopognom, hogy megtisztelhes a visszaadással.

Aki ezt komolyan gondolja, az valóban elszakadt az anyagi javaktól, a birtokló szemlélettől. Abban igazi alázat él, és teljes bizonyosság abban, hogy csak átmeneti jelleggel tartózkodunk itt, és semmit sem vihetünk magunkkal. Arról nem is beszélve, hogy nem is érdemes. Én is tudom ezt, mióta rámkopogtál. Magamban Barna-kopogásnak hívom, a Bokorban B-kopogásnak is nevezhetnénk, sőt békopogásnak, hogy magyarosabb legyen.

Nemsokára elkészítem az általad írt Pánontologizmus második olvasatának kritikáját. Egyáltalán nem fontos, hogy már nem vihetem el hozzád. Az a lényeg, hogy megalakítottad, én pedig foglalkoztam vele. A magunkfajta csak a gondolataiban él igazán. A gondolat pedig messzire visz, még hozzád is elér.

Pintér István

Valami örök

Valami örök tovasuhogás
 oalami csendbe, puha óégtelenbe,
 oalami tegnapi, mely mintha ma lenne,
 oalami oízalatti ragyogás,
 oalami messze, panasznéma gyász,
 oalami jaj, melynek már nincs keszerve,
 oalami óágy s a óágy tilalma benne,
 oalami könnyű, szellőhalk oarázs,
 oalami, ami nem is oalami,
 oalami még kevesebb, az, ami
 oalami tüntén kezd csak sejtetni,
 oalami lassú, árnyhűs rejtelem,
 oalami, ami újul szüntelen,
 oalami gyors, lőtt seb a szívemen.

Szabó Lőrinc

váncsiak, hogy kik vannak ott. Hárman szedegették össze a „szegazolványokat”, de akkor előléptél és megkérdezted, hogy ki a parancsnok, mert az fogja viselni a következményeket e törvénytelen lépésért. Nem tudom, ki ijedt meg jobban, a rendőrök vagy én. Volt valami kísérteties abban, ahogy kicibáltad az okmányokat a járőrtársak kezéből, mintegy felmentve őket a felelősség alól. Sikerült kivetkőztetned őket az egyenruha személytelenségéből: rá kellett ébredniük, hogy ők is emberek, akiknek számot kell adniuk cselekedeteikről.

Állam és egyház közös erőfeszítéssel száműzött téged Megyerre; úgy gondolták, hogy egy munkás-

A kánai menyegző

Nem túlzás azt állítani, hogy az evangéliumok valamennyi eseményének könyvtárnyi irodalma van. A kánai menyegzőt még az is külön népszerűsíti, hogy az esküvőre készüléskor, vagy az esküvőn kedvelt beszélgetési és prédikációs téma. Az esemény riport jellege, a párbeszéd sodrása és feszültsége, vagy a szituáció önmagában mindenkit rabul ejt.

Hiszen ünnepről van szó, az élet egyik legnagyobbikáról, s a feszültség feloldása frappáns és jézusi.

A történet a János-evangéliumban szerepel csak, ott ez Jézus első csodája. Érdekes, hogy a több népi elemet tartalmazó és kevésbé teologizáló szinoptikus evangéliumok nem is tesznek említést róla. A történet eredetisége azonban vitathatatlan, olyannyira, hogy Kánában (ma Kefer Kana Názáret közelében) ma is mutogatják a menyegzős termet, a hat kőkorsóból kettőt is megmutatva, minden magára valamit adó utazási iroda szentföldi programjának elengedhetetlen részeként.

A történet magyarázatai – az egegeták szándékai szerint – három gondolatcsokor köré csoportosulnak.

Van, aki elsősorban teológiai tartalmat állít elénk. Hisz Jézus – működésének elején – rögtön bemutatja Istenségét (parancsol az anyagnak) nem hagyva kétséget afelől, ki ő. Sőt előképét mutatja az utolsó vacsorának (bor), s Mária közbenjárása mindannyiunk számára bizonyítéka annak, hogy „Márián át Jézushoz” vezet az imádság és az áhitat útja.

Mások Jézus szociális érzékenységét állítják a középpontba, hogy lám, az emberi szükség, a képtelen szituáció Jézusból szinte „kikényszeríti”, a csodát. Mária figyel a részletekre, s közvetíti Jézus felé az emberi szükségleteket. Jézus pedig, nem akarva, hogy vendéglátója szégyenben maradjon, megoldja a problémát, sőt még „rá is tesz”, hiszen az új bor sokkal finomabb, mint a régi.

A harmadik magyarázatsokor általánosítja a történetet, és megfogalmazza, hogy ha Jézust beengedjük az életünkbe, ha odaültetjük az asztalunkhoz, akkor életünk áldott lesz, jobb lesz, s amit odáig savanyúnak, vagy víznek gondoltunk, arról kiderül, hogy valójában bor és öröm. Valljuk be, milyen sok vigasztalást és bátorítást nyújt ez az igaz gondolat.

A magyarázatok nehezen birkóznak meg Jézus és anyja szüksézává

párbeszédével, a „Mi közünk ehhez, ó asszony!”, nem éppen udvarias formulájával.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy ezek a gondolatok élnek bennünk, mikor a kánai menyegző történetéről gondolkodunk, vagy beszélünk róla.

Ideje hát, hogy lássuk, mi is történt 2000 évvel ezelőtt Kánában, azon a bizonyos menyegzőn.

Jézus idejében és Izrael földjén a menyegző sokkal több volt, mint ma gondoljuk. A két család összekapcsolódása a fiatal páron keresztül, a hagyományok folytatása, az utódnemzés nemcsak érzelmi döntés volt, hanem többek egzisztenciáját alapvetően meghatározó szerződés. A menyegzők több napig tartottak, a fél falu és a tágas rokoni és baráti kör természetesen a család vendége volt. Még Jézus és tanítványainak csapata is „befért” a meghívotti körbe. Mivel a fiatalok hamar házasodtak (húsz év alatt), és Kánában közel ezren lakhattak, többségében nagycsaládosok, könnyen belátható, hogy volt is esküvő szép számmal minden évben. A pár örömen túl itt találkoztak, beszélgettek az emberek, alig akartak hazamenni. Holott az egybekelő pár inkább egymással kívánt már lenni, semmint az egyre kaptosabb vendégekkel.

Valamennyiünk döntéseiben meghatározó, hogy mire mennyit szánunk. Mennyit a karácsonyi ajándékokra, a nyaralásra, a lakberendezésre, az adakozásra. Hiszen nem minden pénz szánunk oda valamire, hanem a „jut is, marad is” bölcsessége határoz meg bennünket. Az esküvő sem kivétel ez alól, hiszen arra is szánunk valamennyit, ki-ki szíve és pénztárcája szerint. Nem lehetett ez másképp azon a bizonyos menyegzőn sem.

Ha vendégségben vagyunk, mi is érezzük, illetve éreztetik velünk – főleg ha túl sokan, túl soká maradunk –, hogy itt most befejeződik a találkozás. Bár a gesztusok szélesek: „Annyit esztek, amennyit akartok, addig maradtok, ameddig jól esik!” Aztán csak elfogy az étel, elfogy a bor is, s mindenki tudja – iratlan szabály ez –, ideje hazamenni. Senki sem berzenkedik. Az élet megy tovább, nincs harag, sértődés. Igaz, hogy a szavak és a szándékok között van egy kis ellentmondás, de ez nem tudatosul. Azonban az évezredek óta működő koreográfiába hiba csúszhat. Például a vendégek komolyan veszik a marasztalást, s nem értik a finom utalásokat, vagy csak belefeledkeznek a menyegzőbe, vagy direkt froclizni akarják a házigazdát a maradással. Aki már részt vett egy-egy hagyományos falusi esküvőn, tudja, hogy az élcelődések és ugratások mily széles skáláján játszadoznak a vendégek és házigazdák.

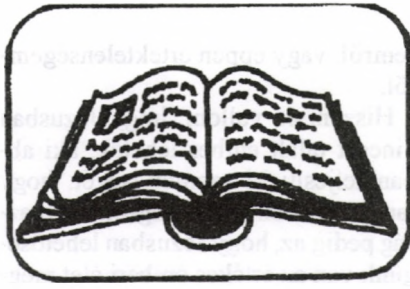
Kánában Jézus látta ezt a fonák helyzetet, az „emberi játszmát”. Az anyjának szánt mondat is ezt fejezi ki: Mi közünk nekünk ehhez az egész cécóhoz, ehhez az őszintetlen játszmához, a hagyományok és szokások dzsungeléhez. Milyen méltatlan ez az emberi szeretethez, az ember teremtett valóságához. Hogyan is lehetne mindezt leleplezni? Tiszta vizet önteni a pohárba, rendet teremteni?

Ekkor látta meg Jézus a kőkorsókat... A vendéglátó, mindenre figyelő vőfély is megérezte a helyzet tragikomikumát. **Ő tudta, hogy csak az a bor fogyott el, amit a menyegzőre szántak.** Hiszen hosszú még az idő a szüretig, s a bor be van osztva, más ünnepekre, napi fogyasztásra. Leküldte a szolgálát a pincébe, merítsék meg a korsókat a más célra szánt borból, hozzák fel, és töltsenek a vendégeknek...

Tehát nem volt csoda? – háborodhat fel az olvasó. Mindenkit megnyugtatók: volt. **Csak nem a Semmiből lett a Valami, hanem a Valami kezdett el működni Isten szeretet-„törvénye” szerint.** És nemcsak a kánai menyegzőn, a kenyérszaporításkor is ugyanez történt. Hisz az a csoda, ha az ember képes átlátni saját fonákságain is, túl tud lépni meghatározottságain, szokásain, számításain, az „erre ennyit szánok” világán, és ki tud nyílni a szeretet felé. Ez nem egyszerű, megismételhetetlen tett, hanem mindannyiunk számára mindennap járható út.

Naponta olvasva az evangéliumot, megértem Jézus szándékát. Hiszen ő nemcsak Istent akarta bemutatni, vagy Isten és ember lehetséges viszonyát, hanem azt is akarta, hogy az ember visszataláljon önmagához. Megismerje és megvalósítsa azt az önmagát, aki a teremtettségben a sajátja. Azt, akiről a Teremtő álmodott az idők kezdetén: a szeretni tudó, az Isten képerre és hasonlatosságára teremtett embert, és szánja rá az életét arra az Útra, amely Istenhez, önmagához és a másik emberhez vezet.

Garay András

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Király Ignác, a januáriakat Várnai László mosdósi plébános készítette.

December 5. — Advent 2. vasárnapja — Mk 1,1–8 — „Én vízbe merítelek benneteket, ő azonban Szentlélekbe fog bemeríteni titeket”

Keresztelő Szent János a külső megtisztulással (vízbe merítéssel) fejezi ki az ember Isten felé közelítését. Jézus a belső megtisztulást hangsúlyozva a Szentlélekbe meríti be az Istennel békeségre jutni akaró embereket. A keresztények többsége beleszületik vallásába, melynek tagfelvételi liturgiája — a vízkeresztség — természetesen következik a szülők, a család hitgyakorlatából. A vízkeresztséget (vízbe merítést) nevezhetjük a kereszténységbe beleszületett ember alapismérvének, a Szentlélekbe merítettséget az újjászületett kereszténység életállapotának mondhatjuk.

A beleszületett keresztény jellemzőinek átgondolásával tudatosodhat bennünk *fejlődésünk szükségessége*. Alapvetően *történnel* vele a dolgok: alakul, amint alakítják a meglevő hívő hatások. Zavarba jön, ha hite felől kérdezik, válaszai és érvei formális tekintélyre, hagyományra épülnek. Minden meg-

szokottól eltérő kihívás elbizonytalanítja, a talajtvesztettség érzése tölti el. Fészek-kényelemből szólogat kifelé, csipkelődéseinek ereje sem öbelőle fakad, hanem intézmények és más személyek erejére támaszkodik. Egyháza felé megnyilvánuló kritikáját nem az érvek súlya, hanem a helyzetét (bentmaradását) biztosítani akarás szabályozza. Az új gondolatokkal szemben óvatosan visszahúzó, védelmi állást vesz föl. Inkább megalkuszik, mintsem konfliktust vállal, konzervatív hajlandóságát hűségként értelmezi.

Az újjászületett keresztény jellemzőinek átgondolásával tudatosodhat bennünk *fejlődésünk iránya*. Alapvetően sajátjának éli meg hitét, melyért személyes áldozatot hozott (megtért). Megajándékozottság érzése tölti el, személyesen megszólított-nak gondolja magát, s az fejlődésre ösztönzi. Fejlődése érdekében a nyitottságot alaphozzáállásnak tartja.

Változni akarásából lelkesedés fakad, már kisebb sikerélményei is más emberek megszólítására ösztönzik. A másokkal szembeni türelmetlensége abból származik, hogy a maga evidenciáit mindenki számára egyszerűnek, elfogadhatónak gondolja. Idővel belátja, hogy embertársai sem spórolhatják meg a megtérést (a Szentlélekbe való belemerítkezést), amit az újjászületett keresztény nem is adhat át, csak az odavezető utat mutathatja, és segítheti az útonjárásban megtérni akaró embertársát. Az újjászületettség sajátos feszültsége az, hogy felekezetének kötelei-elvárásai nincsenek teljes harmóniában az ő lelkiismereti meggyőződésével. A valahova tartozni akarás emberi vágya arra ösztönzi, hogy próbálja megújítani egyházát. Érvei erősödése, meggyőződésének fejlődése érdekében képeznie kell magát. Az átlagemberhez képest kemény életvitelt kell vállalnia, hiszen az idő és energia korlátai őt is szorongatják. Kívülről sokan gögösnek mondják, hiszen szokatlan számukra önálló, felnőtt és fejlődésre épülő élő keresztény életvitele. Az újjászületett keresztény látni akarja és érteni igyekszik az élet mindennapos kihívásait, hogy értéksorrendet kialakítva fordítsa idejét, energiáját, javait az eszmény, az Isten Országá felé haladásában. Végességének megtapasztalásakor pedig él a bűnbánat megtisztító lehetőségével: adventben él.

December 12. — Advent 3. vasárnap — Jn 1,6–8.19–28 —

Tanúságot tenni a világoosságról

Keresztelő János személye végigkíséri Jézus működésének első szakaszát: mint utat előkészítő próféta, mint a nyilvánosan fellépő Messiás felismerője és méltatója, mint a működését megkezdő Jézus tanúja. Elmondja a Messiásról benne élő gondolatokat, és élete vége felé, a börtönben rádöbben, hogy a názáreti Jézus tanítása és viselkedése nincs harmóniában az ő tudatában lévő messiásképpel („Te vagy..., vagy mást várjunk?”) Aki a maga meggyőződését hirdeti, az lehet tanító, lehet próféta. Tanúzásakor lesz az, ha valakinek vagy valaminek igaz voltáról hitelesen vallomást tesz, szóban és tettben. Az igazság kiderítése és bizonyítása tanúk által történik. A Biblia így használja a tanúság fo-

galmát, amely eredetileg csak jogi fogalom. Tanúságot tehetnek emberek (Számok 5,13), tanúskodhatnak tárgyak is, pl. a Jákob és Lábán áldozatának kijelölésénél állított kőrákás (Ter 31,45). Isten is szerepel mint tanú, pl. Sámuel mellett, Izraellel szemben (1Sám 12,5). Maga a Jahvétól kapott törvény is tanú: hitelesen tanúsítja Isten akaratát (Kiv 25,16.21). Végül a választott nép is tanú: tanúsítja, hogy egy igaz Isten van, szemben a többi nép isteneivel (Iz 43,10–13). Ez már állapotszerű feladat, küldetés, mellyel eljutottunk az evangéliumokhoz.

Az apostolok a feltámadt Krisztus tanúiként lépnek föl, mint akik megtapasztalták azt, amit hirdetnek: Jézus él. Úgy gondolják, hogy Jézus szavai-

nak hirdetése és tetteinek elmondása az ő tanúságtevő feladatuk (Apcsel 2,32; 5,32 stb.). Kiemelkedő a János-evangéliumban ez a tanúság (30-szor szerepel, míg Lukácsnál 1-szer, Márknál 2-szer). Jézus Krisztus Messiás-voltát annyira bizonyítani akarja, hogy tanúként szerepelteti Keresztelő Jánost, az Írást, Jézust magát (5,31), Jézus tetteit (5,36), a Vigasztalót (15,26), a tanítványokat (15,27), az evangélium íróját (21,24), a lelket, a vért és vizet (1Jn 5,6). A személyek elsősorban arról tanúskodnak, amit maguk megtapasztaltak. Jézus maga is az Atyánál tapasztaltak (3,32) alapján szól és cselekszik. Ez a kis áttekintés fordítsa figyelmünket a magunk tanúságtevő életére.

A tanult dolgok nem tesznek tanúvá. A megtapasztaltak emelik tanúságtétellé szavainkat és tetteinket. Ha jól elmondom meggyőződésem, jó tanító vagyok. Ha jó meggyőződésem szerint hitelesen élek: tetteimmel tanúsítom azt, hogy én komolyan igaznak tartom meggyőződésemet. Ha meggyőződésem forrása a

názáreti Jézus, akkor nem hanyagolható el tetteink hitelesítő szerepe. Nem játszható ki egymás ellen a szó és a tett, a tudati látás és a magatartás – ha meg akarunk felelni a tanúságtetés feladatának. E feladat alól úgy sincs kibúvó: bármit gondolok, szölok és teszek, tanúbizonyságot adok. Tanúskodom értékességre törekvé-

semről, vagy éppen értéktelenségemről.

Hiszem és vallom, hogy Jézusban kincset talált ember lehetek, aki abban teljesíti ki személyiségét, hogy tanúságot tesz az igazságról. Az igazság pedig az, hogy Jézusban lehetőségünk van az értékes emberi élet megélésére.

December 19. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,26–38 — „Jézusnak fogod hívni”

A héber Jesua (Jehosuah) azt jelenti: Jahve a szabadítás.

Az Ószövetség idején ez a legkedveltebb nevek egyike. Jézus kortársai között is így van még, de a zsidóság Krisztussal szembeni magatartásának eredményeként és a keresztényekkel való szembenállás következményeként a zsidó vallásúak körében megszűnt használata.

Az ősegyház hitvallásának lényeges eleme, hogy a Jézus névvel Mária leendő fiának küldetését is megvallja. Mitől szabadít meg Jahve? A magát választott népnek tudó zsidók történetében Jahve az, aki egyengeti a néppé válás, a honfoglalás, a létharc és terjeszkedés útjait. Ő szabadítja meg övéit a szegénységtől, rabszolgaságtól, betegségtől, rivális és elnyomó népektől. Amikor Jahve nem áll melléjük, akkor ezt bűneik büntetéseként értelmezik. Ilyen történelmi előzmények után az lett volna a megfelelő, ha a názáreti Jézust el tudták volna fogadni szabadítóként akkor, amikor a római uralom alatt az ország természetes vágya és törekvése a függetlenség kivívása volt. Hiába mu-

tatható ki az Ószövetségben mindvégig a bűntől szabadulás, a belső átalakulás, ezt elnyomta az ember alapvető evilági vágya: gyarapodni vagyokban, fiúgyermekben, egészségben. Mindezeknek pedig legfőbb akadálya, ha elnyomatásban kell élni. A szövetségkötésben nagyon is benne van az adok-kapok emberi számítás; mi megtartjuk a Törvényt, Jahve pedig tenyérén hordoz bennünket. Elképzelhető az elutasítás nagysága, amikor Mária Jézus nevű fia egészen másféle szabadítást hoz majd. Jahve megváltozott? A Jézus előtti időben másként volt szabadító mint utána? Az ember tudatában levő istenkép hatásait ki tudná szétválasztani a valódi Jahve működésétől és akaratától?

Hiszem és vallom, hogy a názáreti Jézus ezt a szétválasztást akarta elindítani. Az ő Istene olyan szabadító, aki az ember benső átalakulására épít. Meg akar szabadítani az evilági röghöz kötöttségtől. Szabadságunk biztosítéka nem a hadra fogható fiúk számától és egészségünkötől függ. Szabadságunk lényege nem a politikai függetlenség.

Jézus szabadsága olyan vonatkozás, amely valamitől való elfordulást és valami felé való odafordulást jelent. Elfordulást jelent attól, hogy mások kárára akarjam a magam és enyéim javát. Odafordulást jelent ahhoz az életvitelhez, amelyben odaajándékozással akarom mindenki javát.

Jézus Istene arra szabadít fel, hogy hősies fokban akarjuk tenni a jót. Mi minden kötözi le az embert, a mégoly jószándékú embert is! Az adventi készület főfeladata, hogy elvágjuk önkíméletből kialakított kötelekeinket, és odahelyezzük életünket Jézus Istenének értünk élő útjára. Ezen az úton szabadon és visszonzást nem váróan szerető emberek járnak. Ha hatalmaskodva rajtunk, szolgálatunkat követelik és mi többet teszünk a kívántnál, akkor megmutattuk szabadságunkat a jóra (vö.: „Ha elveszik köntösödöt...” „...ha kényszerítenek...” Lk 6,29–30) Ilyen szabadító számunkra Jézus Istene, aki maga is fölkelte napját jókra és gonoszokra, esőt ad hamisaknak és igazaknak.

December 25. — Jézus Krisztus születésnapja — Jn 1,1–18 — Méltó ünneplést!

A mai ünnepi evangéliumi szakasz a János-evangélium bevezetője, melyben a szerző tömör összefoglalóját adja műve egészének. Bemutatja Jézust, mint Isten egyetlen és örök mondanivalóját, akin keresztül felismerhetjük, hogy kicsoda számunkra Isten. Jézust mint fölkennt az egész történelem főalakjaként állítja elénk, amennyiben a teremtés és megváltás isteni terve kezdettől fogva Jézus Krisztus személyére épül. Minden, ami létrejött és történt, azért volt, hogy a „benne való életet” szolgálja. Ez az evangéliumi rész az egész Újszövetségben a legkiemelkedőbb módon közvetlenül és kifejezetten Krisztus istenségének hirdetője.

Ki számomra a jászolban rám is mosolygó kisbaba és a keresztről rám is tekintő szenvedő férfi? Egy életmű tette kiemelkedővé a mai ünnepet. Azt sem tudjuk, hogy pontosan mikor született, de életteljesítménye miatt egész átlátható földi élete ünneppé lett. A kortársaknak nem az volt a fontos, hogy mikor született, hanem hogy mire, és hogy küldetését hogyan vitte véghez. Jézus történelmet alakító tanítása és élete annyira meghatározó erejű élménye volt az őskeresztényeknek, hogy még a kideríthetetlen dátumból is ünnepet csináltak. Igaz, hogy egész élete, különösen pedig a húsvéti és pünkösti események fénye teszi naggyá ezt a züle-

tésnapot, az emberek általában mégis a legnagyobb ünnepként élik meg.

Mintha mindannyian – Jézuséval együtt – születésnapunkat ünneplénék: készülünk rá, ajándékokkal kedveskedünk, bőséges asztalt terítünk, ünnepi látogatásokkal időt ajándékozunk. Az emberiséget egybeszeretni akaró názáreti Jézus születésnapján hívó és hitetlen egyaránt a szeretet boldogító fényét ünnepli és éli át. Annyira alapvető emberi vágy, hogy szeressünk és szeretve legyünk, hogy még a magába csavarodott, önző embernek is megremeg a szíve ezen az ünnepen. Szentestén az egyedülálló sincs egyedül, ha szeretettel volt mások iránt, ha hívó tekintetével

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Szent Év — Szent Név

A mostani időszámítás szerint 2000 éve kapta a Betlehemben született Gyermeke a Jézus nevet. Ismert és kedvelt név volt ez akkoriban Izraelben. Sok szülő remélte elsőszülött fiát „Jahve szabadtás”-ának, ami e név jelentése. Ez volt a neve Józsuének is (a héber Jesua a Jeosuah rövidített formája), aki megszabadította népét a pusztai vándorlás gyötrelmeitől, és bevezette őket az Ígéret Földjére.

Mária és József megfontoltan adták a Jézus nevet a Gyermekeknek, mert az isteni üzenet, az angyali szó ezt a nevet közölte velük. Vajon a mai névválasztásokban szempont-e még Isten akaratának megtudakolása és a név jelentése, valamint eddigi viselőinek példaadása?

Ósi, szép szokás újévkor a naptár és a napló első oldalára felírni: *Jézus nevében!*

Türmezei Erzsébet *Az új füzet* című versében írja:

<i>Betelt a régi füzetem,</i>	<i>Tudom, hogy rest</i>
<i>Ma este megnézegetem,</i>	<i>és rossz vagyok,</i>
<i>és holnap újat kezdhetek:</i>	<i>s úgy érzem, felni mégsem kell.</i>
<i>háromszázhatvanöt lapos,</i>	<i>Háromszázhatvanöt lapon</i>
<i>ugyanilyen új füzetet....</i>	<i>a leckét Véle iratom.</i>
<i>Tollat fogok és leírom,</i>	<i>Ő vezet gyenge kezem.</i>
<i>– ragyog a név a papíron –:</i>	<i>„Jézus nevében kezdem el.”</i>
<i>„Jézus nevében kezdem el.”</i>	<i>Jézus nevében végzem.</i>

A Jézus név szent a hívő ember számára, mert a legkiválóbb hordozója Krisztus. Benne megvalósul a név és jelentésének egysége. Szentsége, azaz Istennek lefoglaltsága, különb volt a származásából ered. „Szentnek fogják nevezni, Isten Fiának” – vallja Jézusról Lukács evangélista (1,35). A Szentlélek kenetével kezdi meg nyilvános működését, és lesz példaképe az emberi szentségnek.

Jézusban a „szabadító Isten” nyilvánult meg, amikor a szegényeknek hirdette az örömhírt, meggyógyította a beteget, megszabadította az ördögtől megszállottakat, megbocsátotta a bűnöket és feloldotta a halál bilincseit. Ma is folytatja szabadítását azokban, akik elfogadják Mesterüknek. Tanításával és példájával hív az általa megélt szentségre: az Isten- és emberszeretetre.

A Jézus nevében jót cselekvő, a béna koldust meggyógyító apostolok a főtanács előtt nyíltan hirdetik: „Nincs üdvösség senki másban, mert más név nem adatott az embereknek az ég alatt, amelyben a szabadulást kell keresnünk” (ApCsel 4,12).

A szentnek nyilvánított új év múltó ideje legyen a Jézus nevében újakezdés és jót cselekvés időszaka, hogy megszentelődjünk a Szent Név által.

Január 2. — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Zarándoklat Jézushoz

Nem sokat tudunk a keletről zarándokló bölcsekről, akik a zsidók újszülött királyát keresték. Nem tudjuk, honnan jöttek, és hányan voltak. De mindenképpen olyan zarándokok lehetnek, akik figyelték a jeleket, hittek a csillag útmutatásának és bátran a nyomában jártak. A hagyomány úgy tartja, hogy az ősi Babilon földjéről indultak Jeruzsálem felé. Valahonnan tudták, hogy a csillag a Messiás eljövételét jelzi. Talán zsidók voltak, akik Babilonban maradtak a számkivetés után, és ismerték az Ószövetség jövendöléseit. Lehetek keleti csillagászok, akik nemcsak az eget kémlelték, hanem összegyűjtötték az ősi írásokat is. A választott nép századokkal korábbi számkivetése folytán lehetnek náluk bibliai másolatok is. Kaphattak rendkívüli üzenetet Istentől, mely útnak indította őket. Mások azt mondják, hogy különböző országokból származtak és az egész világot képviselték Jézus előtt. Ezer kilométereket tettek meg, hogy ajándékkal köszöntsek.

Az emberi módon gondolkodó bölcsek a királyi hatalom gazdagságában keresték a csillag jelezte királyfit. Nagy Heródes megrettent érdeklődésükkor, mert nem volt Dávid trónjának jogos örököse, és ezért sokan gyűlölték mint

trónbitorlót. Kegyetlen és gyanakvó ember volt, aki féltékenyen védelmezte hatalmát. Saját feleségét és több gyermekét is megölette, mielőtt a Betlehem környéki gyermekek meggyilkolására parancsot adott. Hazug szándékkal akarta a bölcseket a Gyermekek elárulására rávenni.

A bölcsek az újra feltűnt csillag fényében, betlehemi szegénységben lálták meg Jézust és Máriát. Zarándoklatuk elérte célját: köszönthették és megajándékozhatták a Messiást, akinek szegénységében és közeli számkivettségében jól jött adományuk. A bölcsek a látogatás körülményeiből megtanulták, és álmukban megtudták, hogy Isten a szegények pártján áll. A hosszú zarándokút tapasztalata nemcsak útirányukat változtatta meg, hanem gondolkodásukat is. Isteni módon gondolkodva megértették, mennyire veszélyesek a hatalmasok a szegények számára. Magukat megszegényítve ízlelték meg a jézusi boldogságot.

A szentévből drágábbnál-drágább zarándokutakra hívják a híveket. Az Istennek tetsző zarándoklásról tanít Lev Tolsztoj *Két öreg* című elbeszélése. Jeruzsálembe indul a gazdag, szigorú és kemény életű Jefim és a szegényebb, vig kedélyű és barátságos Jeliszej. Régi fogadalmukat öreg

korukra sikerült beteljesíteniük, azt, hogy meglátogadják a szent helyeket, és ott imádkoznak Istenhez.

Együtt mennek, ám a mindig szomjas Jeliszej betér egy szegényes házba, mondván, majd utoléri Jefimet. A kunyhóban egy magára maradt, beteg, éhező, halálát váró családot talál. Napokat töltve ott, talpra állítja őket. Minden pénzét, amit az útra tartogatott, rájuk költi. Hazatér hát övéihez, akiknek csodálkozását szorgalmas munkájával szünteti meg.

Jefim egy ideig várta útírtását, végül egyedül ment tovább. Megérkezett a Szentföldre, eljutott Jeruzsálembe. A Szent Símál mintha Jeliszejt látta volna maga előtt, de mire a tömegben átfurakodott, az már eltűnt. Csodálkozott, hogyan előzhetette meg. Háromszor is megisméltődött a jelenet, de egyszer sem ért el hozzá. Végül minden pénzét elkölve hazafelé indult. Útközben behívták abba a házba, ahol Jeliszej elmaradt, és megtudta, mit tett értük. Hazaérve arról értesült, hogy távollétében fia rossz útra tért. Végül megértette, miért előzte meg társa. „Hogy az én áldozatomat elfogadta-e az Isten, vagy sem, nem tudni: de az övét elfogadta az Ur.”

„Menj, és te is hasonlóképpen cselekedjél” (Lk 10,37)!

Január 9. — Jézus megkeresztelkedése — Mk 1,7–11 — Találkozás Istennel

Keresztelő János istenkapcsolatáról nem sokat tanít a Szentírás. Születésének körülményeit Jézuséval párhuzamosan írja meg Lukács evangéliuma. Már anyja méhétől a Szentlélek irányítja. Pusztai tartózkodása idején készül fel küldetésére, hogy „alkalmas népet készítsen az Úrnak” (Lk 1,17). A sivatagi élet magányában, vagy az ott található kumrámi közösség körében nyilván megújította gyermekkori kapcsolatát a Lelket adó Istennel, mielőtt prófétaként a nyilvánosság elé lépett volna. Tudatosan vállalta próféta elődei örökségét: „Illés szellemével és erejével fog járni” (Lk 1,17); beteljesíti *Izaiás* jóvendölését: „Íme elküldöm előtted követemet, hogy előkészítse utadat. A pusztában kiáltónak ez a szava: Készítsétek elő az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit” (Mk 1,2–3); *Jeremiás* szókimondó bátorságával száll szembe a házasságtörő Heróddal és a bűnbánatra nem hajló farizeusokkal, szaduceusokkal. Elfogadta az előfutár szerepét. Nem értékelte sem alul, sem felül magát. Megvallotta, hogy nem ő a Messiás, az utána jövő hatalmasabb nála, és még

saruszímegoldó rabszolgája sem lehet. Ugyanakkor mint barátja örült Jézus sikerének (vö. Jn 3,29). Bűnbánati keresztelése, vízbe merítése előképe és előkészítője Jézus Szentlélekkel való keresztelésének.

Jézus világrajöttében szintén döntő szerepe volt a Szentléleknek. Máté írása szerint „anya, Mária, József jegyese, még egybekelésük előtt méhében fogant a Szentlélektől” (1,18). Születése után a Szentlélek hatására ismerte fel benne a Messiást, és prófétált róla az idős Simeon. A gyermek Jézust názareti tartózkodása idején a Szentlélek egyik adománya, a bölcsesség töltötte el (vö. Lk 2,40). Tizenkét éves korában szüleinek nyíltan megmondta, hogy tudja születése körülményeit, és Istent vallotta atyjának. Számára Atyja akarata fontosabbá vált minden emberi akaratnál, bár Keresztelő János fellépéséig aláveti magát a szülők elgondolásának.

Atyja akaratát teljesíteni ment Jánoshoz. Alámerítette magát a Jordán vizében, mert közösséget akart vállalni bűnös népével; az egyszerű emberekkel akart azonosulni, nem pedig a báméskodó, bíráskodó hatalmasok-

kal; meg akarta mutatni, hogy támogatja, amit János tesz; meg kívánta kezdeni nyilvános szolgálatát; ki akarta nyilvánítani, hogy kész a halálba merülésig is követni Atyja akaratát.

A Lélek megnyilvánulása és az Atya szózata visszaigazolta Jézus döntésének helyességét. A megnyíló ég és jelenségei tanúsítják, véget ért az ég és föld egymástól való elzárása. A mennyei világ elérhető lett a földi világ számára. Jézusban találkozott az ég és a föld, az Isten és az ember. Benne megjelent a Szentlélektől vezetett ember mintája. Bár Ő az Atya egyetlen, szeretettje, gyönyörűsége, mégis általa meghívást kaptunk Isten szeretetének földi megélésére.

A kerek számú, szentnek meghirdetett új év felhívás egy új katekumenátusra. Újítsuk meg Istenhez fűződő kapcsolatunkat. Idézzük fel eddigi találkozásainkat Vele. Fürödjünk meg első szeretetünk emlékeiben. Nem nosztalgiából, hanem gyógyulásképpen. Mossuk le előítéleteinket, megbántódásainkat, sikertelenségeink piszkát, hogy megigazul lélekkel találkozhatunk Istennel.

Január 16. — Évközi 2. vasárnap — Jn 1,35–42 — Találkozás Jézussal

Jézus istenélménye, amelyben keresztelése alkalmával részesült, megindította az Istennel történő találkozások részben elzárt folyamatát. Tapasztalatát nem rejtette véka alá. Tetteiben és szavaiban láthatóvá vált a Szentlélekkel betöltöttsége. A názareti „rejtett életű” ácsból az Atya szeretetét hirdető vándortanító lett.

Első követői Keresztelő János neveltjei voltak. János nyíltan beszélt tanítványainak arról, hogy nem ő a várva várt Messiás. Bennük is utat készített az Eljövendőnek. Amikor pedig Jézus eljött hozzá, maga hívta fel figyelmüket megérkezésére. Isten Bárányának mondja Jézust, arra utalva, hogy benne teljesül az izaiási prófécia: Isten szolgája olyan, mint a bárány, amelyet leölésre visznek (vö. Iz 53,7). Talán éppen ez a korabeli Messiás-fogalmat zavaró kép keltette fel az érdeklődést iránta annyira, hogy ketten rögtön utána mentek.

A beszélgetést Jézus kezdeményezte kérdésfeltevéssel, elindítva a párbeszédet. A két tanítvány egyszerű válasza után Jézus otthonába hívta, szeretetébe fogadta az érdeklődőket. A beszélgetés tartalmát nem ismer-

jük, de az eredményt igen. Olyan nagy hatást tett Andrásra és társára, hogy életreszólóan megmaradt emlékezetükben az első találkozás időpontja. Felismerésüket nem is tudták megtartani maguknak. Siettek azt megosztani testvéreikkel, barátaikkal, akik hasonló messiásvárásban éltek.

Így jutott el az örömhír András testvérehez, Simonhoz, aki Jézushoz sietett. Az általa elképzelt Messiást látta benne, ezért csatlakozott hozzá. Jézus pedig prófétaként előre látta Simon szerepét országában, ezért adta neki a Péter – kőszikla – nevet. Mi már tudjuk, hogy Péternek még mennyit kellett változtatni felfogásán, hogy a szenvedő, mindenkit szerető és szol-

gáló Jézus követője legyen. Számos kudarc és újrakezdés révén alakult ingatag személyisége, és szilárdult az Egyház alapjává. Jézusnak sokat kellett formálnia: korholta és biztatta, míg hiteles képviselőjévé vált.

Péter és társai fejlődése az első találkozástól a vértanúságig reményt és erőt nyújthat nekünk is az apostoli életben való fejlődésre. Itt és most rajtunk keresztül akar áradni Isten emberi találkozásokban megnyilvánuló szeretete. Kövessük Jézust és apostoli kapcsolatokban bővelkedő nyitott életvitelét, és akkor megtapasztaljuk Országá növekedését. Akarjuk, hogy emberi találkozásainkat a kapcsolatok Szentlelke az Istennel való találkozás útjára vezesse!

Január 23. — Évközi 3. vasárnap — Mk 1,14–20 —**Emberhalászat**

A mai evangéliumi szakaszról gondolkodva egy évvel ezelőtti emlék jutott eszembe. Fiataljaimmal megnéztük a BARRABÁS című filmet a közeli város mozijában. Húsvétvasárnap este volt. Velünk tartott az a fiú is, akit délelőtt kereszteltünk meg.

Hazafelé jövet az autóban a filmről beszélgettünk. Valaki kimondta lényeges tanítását: Aki egyszer Jézus hálójába keveredett, legyen az akár Barrabás is, nem képes tőle megszabadulni. Az újonnan keresztelt erre megjegyezte: Szóval behálózottak?

Jézusból Keresztelő János fellépése váltotta ki a küldetésstudatot. Megkeresztelkedésekor embersége az Atya és a Lélek „hálójába” került. A Szentlélek szinte készséges „eszközként” használta, amikor a pusztába vitte. Jézus legfőbb gondja pedig az Atya akaratának teljesítése lett.

Amikor Keresztelő János Heródes negyedes fejedelem fogságába került, tanítványai visszatértek eredeti foglalkozásukhoz, a halászhálóhoz Galileába. Jézus talán éppen utánuk ment, mint az Atyától küldött emberhalász. Már ismerte a halászó testvéreket: Pétert és Andrást, valamint Jakabot és Jánost. Ők pedig a Messiást látták benne, miután a Jordán folyó mellett találkoztak. Nem csoda hát, ha Jézus hívó szavára rögtön utána mentek.

Jézus hálójának szálai tanításának elemeiből fonódtak össze. Fellépésével betelt a választott nép várakozásának ideje.

Befogadásával érvényre juthat Isten uralma az emberen. Új felismerésre hív: az önzéstől elforduló és a felebaráti szeretetet vállaló magatartás az Istennek tetsző. Az általa hirdetett örömhír elfogadása a hívó élet kulcsa.

Jézus hálójába először a galileai halászok akadtak bele. Saját szűk világukban szólította meg őket. Azon a nyelven szólt hozzájuk, amit értetek, amin beszéltek. Fantáziát látott bennük, amit a költő így ad szájukba:

... Szeretnék mindig szembenézni!
Szem-ablakot

nagy távlatokra tárni! ...

Be nem szűkülni! A mindennapoknak
kicsiny teendőiben el nem veszni!
Kevésen híven a nagyot keresni! ...
Az örökre, a végtelenre nézni,
És hűségesen szolgálni a mában!
Menni az úton –

Mesterem nyomában!

(Türmezei Erzsébet: Ablakok)

Halászatot hívott meg emberhalászatra. Az azonos szavakon túl hasonlóság áll fenn a halászat mesterisége és az apostoli tevékenység között. Mindkettőhöz ilyen fogalmak társulnak: bátorság, ügyesség, türelem, sikertelenség, újrakezdés, odaadottság. Jézus is előre láthatta, hogy az azonnali lelkes csatlakozás után milyen sokat kell még formálnia őket, míg alkalmasak lesznek az apostoli életre.

Az Egyházban hangoztatott apostoli folytonosság az emberhalászat területére illik leginkább. Hosszútávon mi is az első apostolok gyümölcsei vagyunk. Ha nekik sikerült, nekünk is van esélyünk emberhalásszá alakulnunk. Tanuljunk a Mestertől és első barátaitól, hogy személyünkben véget ne érjen, ellenkezőleg, növekedjen az embereket Országába hívó szeretet!

Január 30. — Évközi 4. vasárnap — Mk 1,21–28 — A szó hatalma

Napjaink sokféle értékválsága közül kiemelkedő helyen áll a szó, a beszéd, a tanítás válsága. A sok beszéd, a hiteltelen szó és a hazug tanok egyre fokozzák a leértékelődést. A politikusok szócsetái, az írók–művészek „realista” káromkodásai és a hithirdetők–tanítók „pénzszaga” tovább növeli a válságot.

Babits Mihály *Az írástudók árulása* című művének ajánlásában olvashatjuk:

„Babits Mihály arról gondolkodik: mi a feladata századunkban az írástudónak, a szellem emberének, az értelmiséginek. Szétnéz maga körül a világban, s keserűen tapasztalja: az írástudók valaha az igazság szószólói voltak, népük, hazájuk, szűkebb közösségük szellemi papjai, nemzetek lelkiismeretének ébrentartói, ám a XX. század elüzletiesedett világában egyre inkább kisszerű célok, hatalomra törő csoportok, kétes vállalkozások ügynökeivé alacsonyodtak. Babits Mihály az írástudók felelősségéről ír, arról, hogy sem hallgatásukkal, sem kinyilatkoztatott szavukkal nem szolgálhatnak önös érdekükért...”

Ahhoz, hogy a szó az új évezredben visszanyerje Istentől akart, emberhez méltó értékét, képviselőinek Jézushoz kell fordulniuk.

Jézus idejében is ellaposodott a zsinagógai istentisztelet tanítói része. A prédikációk elvontak, életidegenek

lehettek, és öncélú betűragásból állhattak. A mózesi törvények ismételtetése tömény unalmat válthatott ki.

Jézus már fellépésével is felkavarta az állóvizet. Az írásokat bátran önmagára alkalmazta: „Ma teljesedett be az Írás, amit az imént hallottatok” (Lk 4,21). Világosan megmondta, mi az Isten akarata. Következtesen gyógyított szombaton, hogy nyilvánvalóvá tegye: az emberért vannak a törvények, nem pedig fordítva. Nála a szavak hitelét a velük egyező tettek támasztották alá. Nemcsak mondta, hogy Isten szombaton is jó, hanem minden ellenkezés dacára meg is cselekedte a betegek, bűnösök, megszállottak javára.

A kafarnaumi zsinagógában szembeszállt vele egy zavaros, megnem-tisztult lelkületű ember. Féligazságokat harsogó szavai Jézus küldetése ellen irányultak. Jézusnak gyorsan kellett cselekednie. Mivel az ember szabadulásáért jött, meg kellett gyógyítani a megszállottat. Még azon az áron is, hogy ezután gyógyítónak tekintették tanítói küldetése rovására.

A szó hatalmát nála sohasem váltotta fel a hatalom szava. Hiába sürgette a tömeg, remélte a szűkebb tanítványi kör, következetesen elutasított magától minden evilági pozíciót. Hűséges maradt Atyja akaratához, a szolgáló magatartáshoz még akkor is, amikor ellenfelei szájából elfogytak a

szavak, és erőszakkal hallgattatták el. Az őt kihallgató főpap előtt megköztözve ezt mondta: „Én nyíltan beszéltem az emberek előtt, titokban semmit sem mondtam. Kérdezd meg hallgatóimat, mit beszéltem nekik” (Jn 18,20–21). A szavaiért őt arcul ütözhöz pedig így szólt: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd rám a rosszat” (23. v.). A bizonyítás elmaradt, de következett a megostorozás, a töviskorona és a kereszt. Beteljesítette szavait: „Az Emberfia azért jött, hogy ő szolgáljon, és váltságul adja életét sokakért” (Mk 10,45).

Az új évezred küszöbén a szó becületét és hatalmát Krisztus elszánt követése adja meg. Így ír erről Türmezei Erzsébet *Szolgálni, mint a fény* című versében:

Krisztus, csodálatos vagy,
élt, hatalmas és jelenvaló!
Szavak zűrzavarában
Sötétben talál a Szó,
Halálból életre keltő,
Új útra indító,
Sóder, mint a vihar,
Győzelmes erővel.
Húsz, és indulni kell...
Nyomokban új meg új
Tanítvány indul el
szolgálni, mint a fény,
Ist adni, mint a só,
hogy bennük Te is szolgálj,
ébrennük Te is légy
élt, hatalmas és jelenvaló.

Helena Norberg-Hodge

Újra hazahozni a gazdaságot: a helyi kultúra felé

Mit jelent

a helyhez kötődés?

Azt, hogy amennyire csak lehetséges, egy adott helyen élünk és termelünk; hogy ismerjük azt a helyet és annak közösségét, legyen az Bhutanban vagy Londonban; annak a helynek a megérzését, ahová tartozunk. Minden helynek vannak környezeti és kulturális jellemzői, egy adott helyen érezzük a természettel, a csillagokkal, a talajjal való kapcsolatunkat. Ez a „fejlett” világban elveszett, a helyhez kötődés pedig ezen viszonyok újrászövése.

A helyhez kötődésnek van gazdasági oldala, a gazdaságot haza kell hoznunk, rövidítve a termelő és a fogyasztó közötti utat. Valóban „szabad” piac kell, amely független a vállalati befolyásoktól, a rejtett támogatásoktól.

Mit nem jelent

a helyhez kötődés?

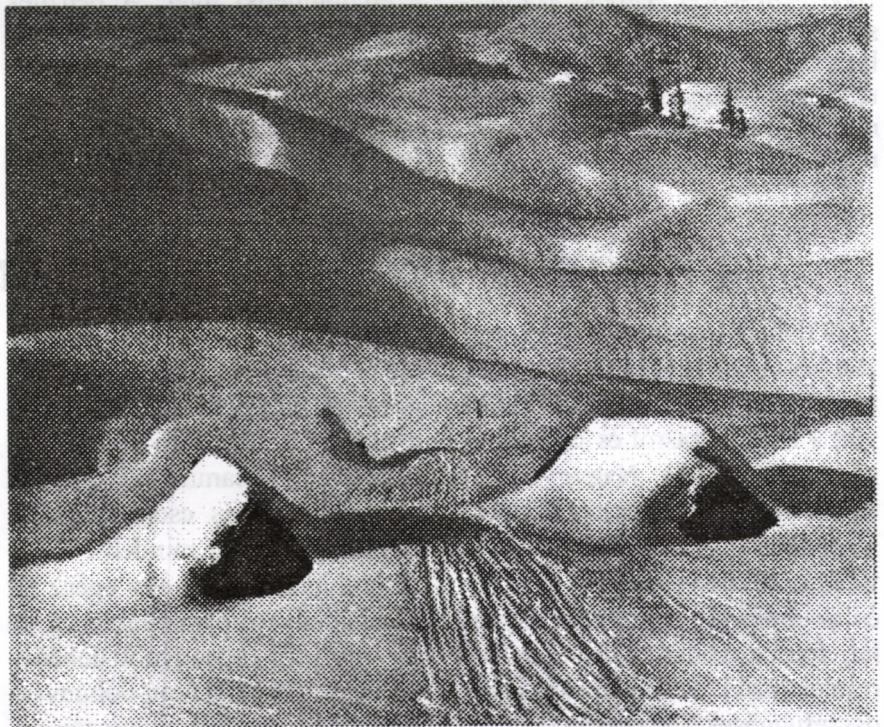
Nem jelent visszafejlődést egy állatias, kényelmetlen élet felé. Nem jelenti a kereskedelem felszámolását és a műszaki eljárások megszüntetését. Nem jelent elszigeteltséget vagy nacionalizmust. Nem jelenti a más nemzetekkel és kultúrákkal való kapcsolat megszakítását. Ezek helyett a tudás, a kultúra, a környezet megújulását jelenti, és azt, hogy a forrásokat, műszaki eljárásokat, gazdasági rendszert emberi mérték szerint használjuk. Azt jelenti, hogy a világ minden részén az első helyre a helyi gazdaságot tesszük, a világméretűt pedig csak a másodikra.

A helyi gazdálkodást félre szokták magyarázni, mintha az teljes önellátást és minden kereskedelem felfüggesztését jelentené – de ez komoly félreértés. A kereskedelem valamilyen alakja évezredek óta létezik és mindenki számára előnyös. Nem az önmagában való kereskedelem a

romboló, hanem az intézményeitől való függés. A kereskedelem legfontosabb célja, hogy az emberek alapvető szükségleteit viszonylag kis távolságon belül kielégítse. Nem az a kérdés, hogy a britek tudnak-e narancsot vagy banánt vásárolni, hanem hogy a búzát, tojást, tejet és burgonyát (tehát az 50 mérföldes körön belül megvásárolható alapvető élelmiszereket), ne szállítsák több ezer mérföldön át, mert annak hatalmas gazdasági és környezeti költsége van. A felesleges szállításokat kell megszüntetni a nemzeti és közösségi szintű gazdaság erősítése és változatossá tétele révén. Természetesen a termelt javak és maga a változatosság tájegységenként változik – ez a változatosság teszi a helyhez kötődés folyamatát ökológikus és ezzel fenntartható folyamattá.

Egy másik félreértés, hogy a helyhez kötődés a lakosság egy része számára szerencsétlen következményekkel jár, mert egyesek

munka és élelmiszer nélkül maradnak. Azt mondják, a helyhez kötődés, a helyi gazdálkodás Északon aláássa Dél gazdaságát, mert az ottani embereknek el kell adniuk termékeiket Észak számára, hogy kiemelkedjenek a nyomorból. Ellenkezőleg, a Harmadik világ számára gazdaságilag előnyösebb egy sokkal inkább helyi, kisebb léptékű termelés. A gyarmati korszak kezdete óta a déli országok forrásaik legnagyobb részét nyersanyagként adták el Észak számára. Legjobb földjeiken a gazdag országoknak termeltek rostnövényeket, élelmiszert vagy virágot, esetleg az olcsó munkaerő miatt előállítottak egyes cikkeket Észak számára. A világgyarmatosítás („globalisation”) milliókat ragadott ki a viszonylag biztos falusi létéből, s küldött a városi nyomornegyedekbe, ahol alig van reményük arra, hogy értelmes foglalkozást találjanak maguknak. A helyhez kötődés lehetővé tenné a forrásaik megőrzését, s hogy a közösségek főleg önmaguk számára

termeljenek. Észak és Dél többsége számára az értelmes helyi munka lehetőségét kínálja ahelyett, hogy a gazdasági széljárás szeszélye szerint a nemzetekfeletti vállalatok számára dolgozzanak.

Miként jutunk oda?

Sokan úgy vélik, hogy nehezen képzelhető el a helyhez kötődés megvalósítása. A gazdasági központosítás elleni tevékenységnek azonban már vannak hagyományai: Gandhi, Schumacher, a német szociológus Maria Mies, valamint az Egyesült Államokban Bob Swan és David Morris tevékenysége. Emellett évezredek óta ez a világ sok részén a valóságban is működött és működik. A világgazdaság nyomása ellenére világszerte sok ilyen kezdeményezés van. Válaszul a világgazdaságra sok közösség demokratikus ellenőrzés mellett igyekszik fejleszteni helyi gazdaságát.

A sajtóban igen keveset lehet olvasni ezekről, de tény, hogy egyre több helyen szállnak szembe azzal a gazdasággal, amely az embereket elidegeníti egymástól és a természettől. A helyi élelmiszer-mozgalmak közelebb hozza egymáshoz a termelőket és a városi fogyasztókat, több helyen alkalmaznak helyi pénzeket. Ithaca (NY) városában ez 1991 óta működik mintegy 1000 résztvevővel. Hasonlót az Egyesült Államok 12 államában találunk. A helyi cserekereskedelmi rendszerek Nagy Britanniából erednek, ott már több mint 300 ilyen működik. (Szolgáltatások és javak

cseréje, ilyen Magyarországon egy bizonyos kalácsa, a „Talentum-Kör” — *A ford. megjegyzése*).

Nagyon népszerűek a „Vásárolj helyi árut” mozgalmak, amelyek igyekeznek életben tartani a helyi üzleteket. Ezek küzdenek a McDonalds és a hasonló étkeztetők, valamint az amerikai Wal-Mart üzlethálózat, a bevásárlóközpontok ellen.

Nagyon fontos az ökofalu mozgalom. Szerke az ipari világban szervezik az olyan közösségeket, amelyek szembeszállnak korunk hulladéktermelésével, vetélkedésével és erőszakos magatartásával. Létezik egy világméretű ökofalu hálózat (Global Eco-village Network). Az ökofaluk új közösségek, olyanokból, akik másféle életet akarnak élni. Nem könnyű nekik, mert a világgazdaság ellenük dolgozik. A GEN-ben nagy szerepet játszik a Gaia-Trust, Ross és Hildur Jackson. A nagy városokban, a természettől távol is növekszik az ökológiai tudatosság és tevékenység, mert az emberek egyre jobban tudatára ébrednek annak, hogy mit veszítettek el.

Milyen előnyei vannak?

A helyhez kötődés lehetőséget ad arra, hogy saját érdekünk, a szomszédság érdeke és a környezet megóvása összekapcsolódjék: ezen mindenki nyer. A pénznek jórészt ott kell maradnia a közösségben. Ma a pénz a részvényesek zsebébe folyik, igen kevés jut vissza az emberekhez. Annál jobban működik a helyi rendszer, minél szo-

rosabb a kapcsolat a termelő és fogyasztó között; minél rövidebb az út közöttük, annál jobban védett a környezet, annál több a munkalehetőség, s több érték marad a közösségben. Van egy pszichológiai előny is: öröm olyan közegben élni, ahol egymást segítő és támogató emberek veszik körül az embert.

A kultúra és információ világméretűvé tétele olyan élethez vezetett, amelyben a hozzánk közelit semmibe veszik. Sokan tudják, mi történik Kínában, de azt nem, hogy mi a szomszéd ajtaja mögött. A tévében láthatjuk Afrika természeti világát, de nem tudjuk, hogy milyen madarak élnek a szomszéd parkban.

Furcsa módon egy kisebb léptékű politikai és gazdasági egységhez való közeledés segít bennünket abban, hogy kifejllesszük szélesebb világméretű képünket. Ha bensőségebb a viszonyunk a közösséggel és a hellyel, jobban megértjük a kölcsönös összefüggéseket, észrevesszük az élő természetet saját magunk körül: újra kapcsolatba jutunk élelemforrásainkkal, esetleg termelünk is, jobban megértjük az évszakok változását, a növény- és állatvilág jellegzetességeit. Ha érezzük, hogy az élet folytonosságának részei vagyunk, ez biztonságérzést ad számunkra, nyitottabbak leszünk és elfogadjuk a különbségeket. A másokhoz és a természethez fűződő kapcsolat új spirituális tudatra ébredést jelent.

Fordította: Pi.

A dohány hatása a Harmadik világra

„A dohányipar be nem harangozott botránya: a fejlődő nemzetek termőföldjében okozott kár” — ez volt a Dohányzásról és Egészségről szóló Ötödik Nagygyűlésen tartott egyik előterjesztés üzenete Kanadában, 1983. július 12-én. E vitairat részletesebben a dohány és az erdőirtás, rovarirtó-használat, földhasználat, környezeti leromlás, tüzek és szennyezés közti összefüggéseket vizsgálja.

Az erdőpusztulást világszerte az egyik legkomolyabb környezeti gondnak tartják. A korszerű cigarettagyártás fát használ a dohány pácolására, valamint a cigaretták becsavarására és csomagolására. Becslések szerint minden 300 cigarettagyártáshoz egy egész fát használnak föl. Braziliában, a világ harmadik legnagyobb dohánytermelő és első számú dohányfogyasztó országában az ország pa-

rasztgazdái évente 60 millió fa anyagát használják föl.

E nagymérvű erdőpusztítás károsítja a földet, és hozzájárul a megnövekedett áradásokhoz, a csökkenő élelemtermeléshez, és a helyi éghajlatra is hat. Bolygóme-retekben gondolkodva, számos tudós hiszi, hogy az erdőpusztítás megváltoztatja a világ éghajlatát és hozzájárul a világméretű fölmelegedéshez.

Az iparág azt állítja, hogy újraerdősítési tervezeteket támogat. De e tervezetekkel gondok vannak, mert a fejlődő országokban élő kistermelők szívesebben használják apró földterületüket élelem termesztésére, mint helyettesítő fák ültetésére.

A visszaerdősítés végett ültetett eukaliptuszfákat építkezésre használják föl, miközben az őserdőket tovább égetik a dohány pácolására. A fejlődő világbeli kistermelők saját földjükön és saját pajtájukban pácolják a dohányt, minden egyes termelő maga szerzi be az ehhez szükséges faanyagot. A napsugárzást hasznosító vagy a központi pácolás óriási famennyiséget takarítana meg, de ezt nem támogatja a dohányipar, mert a kistermelőnek többre kerülne. A termelés változatosabbá tétele, más eladható termékekre való átállás nem mindig alkalmas, mivel a dohányipar által nyújtott gazdasági ösztönzők a dohányt ellenállhatatlanul jövedelmező árucikké teszik, különösen a szegény termelők számára.

A dohányiparnak van közvetlen hatása is a fejlődő országokban élő emberekre. Judith MacKay, a Hongkongban lévő Ázsiai Dohányellenőrzési Tanácsadó Iroda igazgatója szerint a paraszti földek dohánytermelésre való fölhasználása „10–20 millió embertől von meg ételmelet... ahova ételmelet kell behozni, mert a gazdagabb földbirtokokat dohánytermelésre használják”. Egyes fejlődő országbeli nőkre nehezedik a legnagyobb teher, mivel a gazdálkodáshoz kapcsolódó föladatokat kell végrehajtaniuk, fát kell gyűjteniük mind a pácoláshoz, mind házi használatra. Gyakran egyre nagyobb távolságokra kell menniük, hogy fát találjanak. Amikor a föld már nem tartja el őket, akkor a közösségeknek mindentől költeniük kell.

A dohánytermelés során gyakran alkalmazzák gyermekmunkát, a termesztés minden szakaszában

és a pácoláskor is, mindez a gyerekek iskolában való pusztá megjelenésére is hat. Más termények termesztésében is hasznosítanak gyermekmunkát, azonban úgy tűnik, a dohány hosszabb termesztési időszaka és a pácolási folyamat különösen túlfeszített munkát jelent.

A dohány művelése nagyszámú rovarölőszert használatával jár, ezeket a dohány fejlődése, termesztése minden szakaszában alkalmazni kell. Mivel a dohány nagymértékben meríti ki a talaj tápláló anyagait, ezeket rendszeresen műtrágyákkal kell pótolni. Például abban a három hónapos időszakban, amely az ágyás elkészítésétől a magok vetéséig eltelik, akár 16 alkalommal is javasolt lehet rovarirtók használata (alkalmazásuk az éghajlattól és a helyi kártevőgondoktól függ). E műtrágyák, vegyszeres gyomirtók és rovarirtók nemcsak közvetlenül mérgezik a mezőgazdasági munkásokat és okozhatnak nekik tartós egészségügyi gondokat, hanem beszívárognak a talajba is, megfertőzik a vizeket és az ökológiai rendszereket, ezenkívül az állatállományt és az ételmelet adó terményeket is mérgezik.

Okmányokkal is igazolható tény, hogy a mezőgazdasági munkások, miközben a földeken nedves dohányt takarítanak be, egyfajta nikotinmérgezés okozta betegséget kapnak. E betegség neve „zölddohány-betegség”, vagy „zöldlevél-láz”. 1973 óta, a Massachusettsi Egyetem Közegészségügyi Karán dolgozó Stephen Gehlbach okmányokkal igazolta e gondokat, és egy 1993-as „Első Nap” szegmentumon idézik is őt: „Nehéz elképzelni, hogy léteznék bármi más olyan foglalkozás, amely során ennyi ember ilyen rövid idő alatt betegszik meg, és amely során nem tesznek ez ellen valamit”.

A dohányipar állításait — miszerint nincs más közgazdasági szempontból járható lehetőség, mint a dohánytermesztés — egyre

inkább vitatják és vizsgálják (különösen amikor a dohány ára egyes fejlődő országokban drámaian zuhan, mint például 1993-ban Malawiban). „Van más választási lehetőség is, mint a dohány. Számos termény tud nőni azokon a földeken, amelyeket most dohány borít — ilyenek a gabonafélék és zöldségek többsége. A cukornád, a banán, a kókuszdió, az ananász és a gyapot mind megfelelne.”

Végezetül, az Egyesült Államokban, Kalifornia államban tartott éves „nagyakarítás” során begyűlt szemétnak szinte felét a cigarettacsikk teszik ki. Az egész országban az 1993-ban eldobott összes cigarettacsikk annyit nyomott, mint 30 800 nagy elefánt. Ezek a nagyvárosi utcákról folyókba, tavakba és a világtengerbe mosódnak a vízlevezető csatornákon keresztül. A tengeri madarak, állatok és halak megeszik őket. Testük nem képes a szűrőket megemészteni, és így meghalhatnak. A cigarettacsikk átlagosan 25 év alatt bomlanak le.

A cigaretta a végzetes háztartási tüzek főoka, e tüzek különösen gyermekeket veszélyeztetnek az Egyesült Államokban. A fejlődő országokban a tűz még nagyobb veszélyt jelent, mert a szállások gyakran nagyon gyúlékony anyagokból készülnek. A cigarettákban olyan adalékanyagok vannak, amelyek hatására a cigaretta szívás nélkül is tovább ég. A dohányipar mindeddig megtagadta, hogy cigarettáiból kihagyja ezeket az adalékokat, amelyek végzetes tüzekhez járulnak hozzá, és a kényszerű (passzív) dohányzás legveszélyesebb fajtáját is ezek okozzák. A kényszerűen belélegzett dohányfüst a beltéri légszennyezés fő oka, és az Egyesült Államokban évente 115 000-nél is több gyermek kerül kórházba így kialakult légzőszervi fertőzés miatt.

A San Francisco

Tobacco Free Coalition honlapjáról

fordította Endrey Márk

Forrás: GAIA sajtószemle

TARTALOM

Tanulmány

Eugen Drewermann: Betlehemi álom 5-7

Richard Rohr:

A jó keresztény nem dühös, és nem pattanásos az arca ... 9-11

Horst-Eberhard Richter: Minden oké! Vagy mégsem? 12-13

Interjú

A nagy kétségek éjszakája (Richard Rohr) 8

Ha egy büntető Isten megkicsinyíti az embert (S. Murken). 13-14

Gyerekeknek Moha-mese

Krukkó boldog új esztendőt kíván 17-18

Beszámoló

Csapody Tamás: Egy kiállítás képei 19

Emlékezés

Barcza Barna 20-21

Filmismertetés

Kovács László: A 80 éves Bulányi György a képernyőn. 16

Elmélkedések

Gromon András: Akit a Csillag jelez 2-4

Vörös Éva: A tékozló lány története 15-16

Garay András: A kánai menyegző 22

Vasámapti szentírási elmélkedések. 23-28

Környezetvédelem

Helena Norberg-Hodge:

Újra hazahozni a gazdaságot: a helyi kultúra felé 29-30

A dohány hatása a Harmadik világra 30-31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Felhívás

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy ha továbbra is igénylik lapunkat, akkor **2000. január 31-ig** újítsák meg előfizetésüket. Együttal jelezzük, hogy mivel lapunk ára 1997. eleje óta nem változott, és az áremelkedések közismertek, a következő évtől **egy szám** ára **100,- Ft** lesz, az **éves előfizetés** pedig **600,- Ft**, illetve annak, aki postán kéri, a **postaköltséggel együtt 800,- Ft**. Köszönjük megértésüket! Kérjük, hogy az utalvány címzésében Kovács László és az „Érted vagyok” nevét egyaránt tüntessék föl.

Hirdetés

Gromon András **Ki dobja az első követ?** Jézus üzenete, a vallási hiedelmek és a való élet című, közel 400 oldalas könyve megrendelhető a Szerkesztőség címén **1.000,- Ft** belföldi postautalványon történő befizetésével (850,- Ft a könyv ára az ÉV terjesztésében, plusz 150,- Ft postaköltség, amely az ajánlási díjat is tartalmazza). Kérjük, hogy az utalvány címzésében Kovács László és az „Érted vagyok” nevét egyaránt tüntessék föl, hátoldalára pedig írják rá: Könyvrendelés. A könyv biztosan kapható lesz Budapesten a Toldy Könyvesboltban (I., Fő u. 40., a Batthyány tér közelében), és valószínűleg az Irók Boltjában (VI., Andrassy út, az Oktogon közelében), valamint az Unitárius Könyvesboltban (V., Alkotmány u. 12.). A könyv **bolli ára 1150,- Ft** lesz.

Tanmese

Volt valaha négy ember. Úgy hívták őket, hogy Mindenki, Valaki, Bárki és Senki.

Akadtt egyszer egy fontos elintézendő. Mindenki biztos volt abban, hogy Valaki elintézi. Bárki elintézhette volna, de Senki sem tette meg. Valaki ezért méregbe jött, hiszen ez Mindenki kötelessége lett volna. Viszont Mindenki azt hitte, hogy ezt Bárki elvégzi, és közben Senki sem vette tudomásul, hogy Mindenki elvégezhetné volna.

A mese úgy végződik, hogy Mindenki hibáztatott Valakit azért, amit Bárki megtehetett volna, de Senki sem tett meg.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

X/6. (58.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.

Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Internet: <http://c3.hu/~idory/ev/ev.htm>

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjatok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős, és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: AC sokszorosító,
Ipolytölgyes.

Felelős vezető: Martos György
ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

Editor: Garay András

Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.

Előfizetést **belföldi postautalványon** a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 2000-re (postaköltséggel):

Belföldre: 800 Ft

szociális előfizetés

a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba 800 Ft

egyéb külföldre 2400 Ft

Nyugaton: 36 DM

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.